

A) यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

- 1) “आविः सन्निहितम्” इत्यत्र आविः नाम किम्?
- 2) “सत्येन लभ्यः” इत्यत्र सत्येन इत्यस्य कः अर्थः?
- 3) विशुद्धसत्त्वः इति शब्दे सत्त्वशब्दः कस्मिन्नर्थे वर्तते?
- 4) पर्याप्तकामः कः?
- 5) मेधा नाम का?
- 6) “नायमात्मा बलहीनेन लभ्यः” इत्यत्र कीदृशं बलं विवक्षितम्?
- 7) “अन्धेन तमसावृताः” इत्यस्य कः अर्थः?
- 8) अपापविद्धमित्यस्य कः अर्थः?
- 9) अविद्योपासकाः किं फलमाप्नुवन्ति?
- 10) सत्यधर्मा कः?
- 11) पूषा इति का देवता?
- 12) सुपथा इति विशेषणं किमर्थम्?

B) यथारुचि पञ्चप्रश्नान् भाष्यदिशा समाधत्त।

3x5=15

- 1) ॐ पूर्णमदः पूर्णमिदमिति मङ्गलं व्याख्यात।
- 2) “भूयिष्ठां ते नम उक्तिं विधेम” विवृणुत।
- 3) सत्येन लभ्यस्तपसा इत्यादि मन्त्रोक्तमात्मदर्शनसाधनं विशदयत।
- 4) “समाने वृक्षे पुरुषो निमग्नः” इत्यादि मन्त्रं यथाभाष्यं व्याख्यात।
- 5) मुण्डकानुसारेण ब्रह्मविद्यापरम्परां वर्णयत।
- 6) अग्नेः सप्तजिह्वाः परिचाययत।
- 7) शौनकप्रश्नं प्रदर्शयत।

C) यथाच्छन्दं त्रयः यथाभाष्यं समाधेयाः।

5x3=15

- 1) अविद्याग्रस्तस्य दुर्दशामविद्यायामन्तरेत्यादि मन्त्रेण गमयत।
- 2) विद्याविद्ययोः उपासनफलभेदं यथाभाष्यं प्रकाशयत।
- 3) अमृतत्वप्राप्तियाचनप्रसङ्गं वर्णयत।

- 4) मुण्डकोक्तगुरूपसदनविधिं व्याख्यात ।
- 5) अक्षरब्रह्मणः जगत्कारणतां सोदाहरणं बोधयत ।

D) अनुप्रियमेकं सभाष्यम् अनुबन्धीत ।

10x1 = 10

- 1) परापरविद्ययोर्भेदं प्रदर्श्य अपराविद्यायाः विषयं गमयत ।
- 2) “स पर्यगात्” इति मन्त्रं यथाभाष्यं व्याख्याय ज्ञानकर्मसमुच्चयवादं यथाभाष्यं खण्डयत ।

A) यथाकामं दश प्रश्नाः समाधेयाः ।

1x10=10

- 1) यज्ञे चत्वारः ऋत्विजः के?
- 2) एषणाः कति? कास्ताः?
- 3) अश्वलः याज्ञवल्क्यं किं पप्रच्छ?
- 4) कहोलं प्रति याज्ञवल्क्यस्योत्तरं किम्?
- 5) किं नाम स्तोत्रम्?
- 6) ज्ञानसहितस्य कर्मणः कीदृशी गतिः?
- 7) अष्टसंख्याकाः ग्रहातिग्रहाः के?
- 8) सूत्रात्मनः स्वरूपं किम्?
- 9) पारिक्षितगतिविचारः कुत्र कृतः?
- 10) किमर्थं कहोलसंवादः आरब्धः?
- 11) आरुणियाज्ञवल्क्ययोः संवादः कस्मिन्ब्राह्मणे उपलभ्यते?
- 12) "अतोऽन्यदार्तम्" इति भाष्यानुसारं वर्णयत ।

B) यथारुचि पञ्च भाष्यदिशा विव्रियन्ताम् ।

3x5=15

- 1) यदिदं सर्वं मृत्युनासं सर्वं मृत्युनाभिपन्नं केन यजमानः... ।
- 2) न दृष्टेर्द्रष्टारं पश्येः... ॥
- 3) एतं वै तमात्मानं विदित्वा ब्राह्मणाः पुत्रैषणायाश्च... ।
- 4) तान्होवाच ब्राह्मणा भगवन्तो यो वो ब्रह्मिष्ठः स एता गा उदजतामिति... ।
- 5) जनको ह वैदेहो बहुदक्षिणेन यज्ञेनेजे... ।
- 6) यत्रास्य पुरुषस्य मृतस्याग्निं वागप्येति ।
- 7) एष त आत्मा सर्वान्तरोऽतोऽन्यदार्तम्... ।

C) यथाच्छन्दं त्रयः यथाभाष्यं समाधेयाः ।

5x3=15

- 1) अश्वलब्राह्मणतात्पर्यार्थः ।
- 2) भुज्युब्राह्मणदिशा पारिक्षितानां गतिविचारः ।
- 3) उषस्तब्राह्मणानुसारं चिदात्मनः सर्वान्तरत्ववर्णनम् ।

- 4) कहोलब्राह्मणदिशा ससंन्यासमात्मज्ञानम्।
- 5) कहोलब्राह्मणोक्तप्रकारेण संन्यासपूर्वकम् आत्मज्ञानम्।

D) अनुप्रियमेकं सभाष्यम् अनुबध्नीत।

10x1 = 10

- 1) आरुणिब्राह्मणदिशा अन्तर्यामिस्वरूपं वर्णयत।
- 2) ग्रहातिग्रहरूपमृत्युं व्याख्याय, विद्वत्पुरुषस्य प्राणादयः उत्क्रामन्ति आहोस्विन्नेति परामर्शयत।

A) यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

- 1) अत्रापरे प्रत्यवतिष्ठन्ते इत्यत्र पूर्वपक्षिणः के?
- 2) संस्कारो नाम कः?
- 3) प्रातर्दनाधिकरणविषयवाक्यं लिखत।
- 4) शास्त्रदृष्ट्या तूपदेशः इत्यत्र शास्त्रदृष्टिः का?
- 5) संसारित्वं किंनिमित्तम्?
- 6) अन्तर्याम्यधिकरणस्य विषयवाक्यं लिखत।
- 7) प्रकरणाच्च सूत्रार्थं लिखत।
- 8) "चेतनस्य क्षेत्रज्ञस्याभोक्तृत्वं, ब्रह्मस्वभावताञ्च वक्ष्यामीति" कदा उक्तम्?
- 9) कर्तृत्वं भोक्तृत्वञ्च किन्निमित्तम्?
- 10) "य आत्मनि तिष्ठन्" इत्यत्रात्मशब्दः कस्य वाचकः?
- 11) "अदृश्यत्वादिगुणको धर्मोक्तेः" इत्यत्र के धर्माः उक्ताः?
- 12) न च स्मार्तमित्यादि सूत्रे स्मार्तं किम्?

B) यथारुचि पञ्च भाष्यदिशा विव्रियन्ताम्।

3x5=15

- 1) आत्मनि विप्रतिपत्तयः।
- 2) पश्चादिभिश्चाविशेषात्।
- 3) ईक्षतेर्नाशब्दमिति सूत्रार्थं वर्णयत।
- 4) ब्रह्मजिज्ञासा शब्दे समासं विचारयत।
- 5) प्राणस्तथानुगमात् इति सूत्रार्थं विचारयत।
- 6) समन्वयबोधकश्रुतिसंग्रहं कुरुत।
- 7) श्रोतव्यो मन्तव्यः इत्यादि स्थले विधिं विचारयत।

C) यथाच्छन्दं त्रयः यथाभाष्यं समाधेयाः।

5x3=15

- 1) अन्तरधिकरणपूर्वपक्षमारचयत।
- 2) "ज्योतिश्चरणाभिधानात्" इति सूत्रार्थं यथाभाष्यं संगृहीत।
- 3) आकाशाधिकरणसिद्धान्तं व्याख्यात।

4) अन्तर्याम्यधिकरणसारं संगृहीत।

5) ब्रह्मणः उपासनाविधानार्थत्वम् एकदेशीमतानुसारेण प्रतिपादयत।

D) अनुप्रियमेकं सभाष्यम् अनुबन्धीत।

10x1 = 10

1) जन्माद्यधिकरणं नानुमानोपन्यासार्थमिति विवेचयत।

2) अन्तस्तद्धर्मोपदेशादिति सूत्रार्थं यथाभाष्यं निरूपयत।

A) यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

- 1) प्राणगतिश्रुतिः का।
- 2) अग्न्यादिगतिश्रुतिः का।
- 3) शङ्करभगवत्पादानां चतुर्णाम् मुख्यशिष्याणां नामानि कानि।
- 4) प्राणानाम् अणुत्वं कीदृशं विवक्षितम्।
- 5) तथा प्राणाः इत्यत्र सूत्रे उदाहरणवाक्यं किम्।
- 6) इतरे प्राणाः कति भवन्तीति सिद्धान्तितम्।
- 7) संज्ञामूर्तिक्लृप्तिस्तु त्रिवृत्कुर्वत उपदेशादित्यत्र उपदेशः कः।
- 8) सप्त गतेर्विशेषितत्वाच्च इति सूत्रस्यार्थः कः।
- 9) हस्तादयस्तु स्थितेऽतो नैवम् इति सूत्रस्यार्थः कः।
- 10) प्राणश्रैष्ठ्याधिकरणस्य कः सिद्धान्तः।
- 11) तद्य इह रमणीयचरणाः... – श्रुतिम् पूरयत।
- 12) भूयस्त्वात् किं सिद्धम्।

B) यथारुचि पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) परमतमप्रतिषिद्धमनुमतम् भवतीति न्यायः कस्मिन् प्रसङ्गे भगवत्पादैरुपात्तः।
- 2) गौण्यसम्भवात् इति सूत्रस्य स्थानभेदेन द्विविधं व्याख्यानं किम्।
- 3) तृणजलायुकादृष्टान्तमाश्रित्य शङ्कासमाधाने दर्शयत।
- 4) प्राणोत्पत्त्यधिकरणस्य विषयवाक्यानि कानि।
- 5) बादरिमतं ससूत्रं समुल्लिखत।
- 6) संयमने त्वनुभूय... इत्यादिसूत्रस्य प्रतिपदार्थम् प्रदर्शयत।
- 7) अल्पाधिकसङ्ख्यायोर्विरोधे अधिकसङ्ख्या सङ्गाह्येति नयस्यानुरोधे कः प्रसङ्गः?

C) यथाच्छन्दं त्रीन् व्याख्यात।

5x3=15

- 1) स्तोककल्पनानुरोधपक्षं यथाप्रसङ्गं व्याख्यात।
- 2) इन्द्रियाधिकरणस्य सूत्रत्रयं विलिख्य सिद्धान्तमुपवर्णयत।
- 3) अनिष्टादिकार्यधिकरणस्य सर्वाण्यपि सूत्राणि विलिख्य, सिद्धान्तं संक्षिपत।

- 4) साभाव्यापत्त्यधिकरणस्य पञ्चान्यङ्गानि प्रदर्शयत।
5) सप्रगतेर्विशेषितत्वाच्च इति सूत्रं व्याख्यात।

D) अनुप्रियमेकं ससूत्रं सभाष्यसारञ्च व्याख्यात।

10x1 = 10

- 1) प्राणोत्पत्त्यधिकरणम्।
2) कृतात्ययाधिकरणम्।

A) यथाकामं दश प्रश्नाः समाधेयाः ।

1x10= 10

- 1) मङ्गलश्लोकोक्तः द्वितयशब्दार्थः कः?
- 2) ब्रह्मणः अजिज्ञास्यत्वे हेतुद्वयं किम् ?
- 3) श्रुतिस्मृतीतिहासपुराणेषु कीदृशमात्मतत्त्वं गीयते ?
- 4) विज्ञानवादिमते अध्यासस्य लक्षणं किम् ?
- 5) सर्वानर्थहेतुः कः ?
- 6) मीमांसाशब्दार्थः कः?
- 7) "शास्त्रचिन्तकाः खल्वेवं विवेचयन्ति न प्रतिपत्तारः" कस्येदं वचनम्?
- 8) अर्थान्तरप्रयुक्त एव हि अथशब्दः मङ्गलप्रयोजनो भवतीत्यत्र किमुदाहरणम् ?
- 9) ज्ञानमुत्पद्यते पुंसां..., कदा ?
- 10) कर्मफलस्य क्षयिताप्रतिपादकं श्रुतिवाक्यं किम् ?
- 11) ब्रह्मणो जिज्ञासा इत्यत्र षष्ठी कस्मिन्नर्थे भवति?
- 12) प्रथमवर्णकानुसारं शास्त्रयोनित्वस्य विग्रहः कः ?

B) यथारुचि पञ्च विव्रियन्ताम् ।

3x5= 15

- 1) मङ्गलश्लोकं व्याख्यात ।
- 2) सन्ति च सहस्रमध्यासाः, किमर्थं तद्विना आत्मानात्माध्यासः विचारितः?
- 3) गौणप्रत्ययं सोदाहरणं स्पष्टयत ।
- 4) शास्त्रयोनित्वाधिकरणे द्वितीयवर्णकार्थः कः?
- 5) "पौर्वापर्ये पूर्वदौर्बल्यं प्रकृतिवत्", ससन्दर्भं तात्पर्यं प्रकाशयत ।
- 6) आत्मख्यातिमतं निरूपयत ।
- 7) "सत्यानृते मिथुनीकृत्य" अर्थविशेषं वर्णयत ।

C) यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः ।

5x3= 15

- 1) अध्यासः ।
- 2) न तावदयमेकान्तेनाविषयः ।
- 3) पश्चादिभिश्चाविशेषात् ।

- 4) तत्त्वज्ञानोत्पत्तौ कर्मणामारादुपकारकत्वम् ।
5) ब्रह्मसाक्षात्कारः न शब्दप्रमाणस्य फलं किन्तु प्रत्यक्षस्य ।

D) अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत ।

10x1 = 10

- 1) भामतीरीत्या साधनचतुष्टयं व्याख्यात ।
2) ब्रह्मण अजिज्ञास्यत्वे पूर्वपक्षं सङ्गृह्य स्वसिद्धान्तं समर्थयत ।

SK-161 - वेदान्तसारः

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

1) साधनचतुष्टयं किम्?	6) अपूर्वता का?
2) अज्ञानं केन निवर्त्यते ?	7) अर्थवादः कः?
3) श्रवणं नाम किम्?	8) लयो नाम किम्?
4) का बुद्धिः?	9) कषायशब्दार्थं वर्णयत।
5) वृत्तिव्याप्तिः किमर्थमपेक्षिता?	10) वेदान्तानां तात्पर्यं कुत्र ?
11) विक्षेपशक्तिकार्यं किम्। श्रुतिमुदाहरत।	
12) कीदृशं चैतन्यं स्वप्रधानतया निमित्तम्?	

B) यथारुचि पञ्च ग्रन्थदिशा विव्रियन्ताम्।

3x5=15

1) श्रवणादीनि साधनानि।	4) अज्ञानम्
2) अधिकारी।	5) विशुद्धसत्त्वप्रधाना समष्टिः।
3) अध्यारोपः।	6) वेदान्तस्य विषयः सम्बन्धश्च।
7) “अखण्डं सच्चिदानन्दं ..” श्लोकं व्याख्यात।	

C) यथाच्छन्दं त्रयः यथाग्रन्थं समाधेयाः।

5x3=15

1) पञ्चीकरणम्।	4) सामानाधिकरण्यसम्बन्धः।
2) षट्कर्माणि।	5) षड्विधानि लिङ्गानि।
3) शमादिषट्कम्पत्तिः।	

D) अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत।

10x1=10

- 1) आत्मनि विप्रतिपत्तिप्रदर्शनं कुरुत।
- 2) तत्त्वमसि इत्यत्र लक्षणां विचारयत।

SK-161-वेदान्तसारः

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः- 50

A) यथाकार्मं दश प्रश्नाः समाधेयाः।

1x10= 10

- 1) कोशपञ्चकं किम्?
- 2) बुद्धिः नाम का?
- 3) किं नाम तुरीयम्?
- 4) कस्मात् आकाशः उत्पद्यते?
- 5) अज्ञानलक्षणं किम्?
- 6) सूक्ष्मशरीरस्यावयवानि कति? कानि तानि?
- 7) को नाम विराट्?
- 8) विक्षेपः कः?
- 9) किं नाम समाधानम्?
- 10) कानि प्रायश्चित्तकर्माणि भवन्ति?
- 11) उपासना नाम का?
- 12) को नाम विवर्तः?

B) निम्नलिखितेषु यथारुचि पञ्च विनियन्ताम्।

3x5= 15

- 1) शमादिसम्पत्तिः।
- 2) आवरणं विक्षेपश्च।
- 3) तुरीयं चैतन्यम्।
- 4) “अखण्डं सच्चिदानन्दं ..” श्लोकं व्याख्यात।
- 5) पञ्चीकरणम्।
- 6) मनोमयविज्ञानमयकोशौ।
- 7) अध्यारोपः।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः।

5x3= 15

- 1) स्थूलप्रपञ्चोत्पत्तिं व्याख्यात।
- 2) व्यष्टिसमष्टिकारणशरीरं व्याख्यात।
- 3) साधनचतुष्टयं वर्णयत।
- 4) सूक्ष्मशरीरान्तर्गतकोशत्रयं निरूपयत।

5) आत्मनः जाग्रदाद्यवस्थात्रयं वर्णयत।

D) अधस्ताद् अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत।

10x1 = 10

1) पुत्रादीनाम् अनात्मत्वं सयुक्ति साधयत।

2) वेदान्तस्य अनुबन्धचतुष्टयं वर्णयत।

SK-163-वेदान्तपरिभाषा-I

कालावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथाकामं दश प्रश्नाः समाधेयाः ।

1x10=10

- 1) वेदान्तशास्त्रे कति प्रमाणानि ? कानि तानि?
- 2) किं नाम प्रमाणचैतन्यम्?
- 3) स्मृतिसाधारणं प्रमालक्षणं किम्?
- 4) विशेषणं नाम किम्?
- 5) अन्यथाख्यातिः नाम का?
- 6) को नाम विवर्तः?
- 7) मिथ्यात्वलक्षणं किम्?
- 8) किं नाम उपमानम्?
- 9) उपमानस्य प्रत्यक्षे नान्तर्भावः, कुतः?
- 10) अन्तःकरणं नेन्द्रियमित्यत्र किं मानम्?
- 11) सविकल्पकमित्यस्य कोऽर्थः?
- 12) वाक्यजन्यज्ञानविषयत्वे किं कारणम्?

B) यथारुचि पञ्च विव्रियन्ताम् ।

3x5=15

- 1) निर्विकल्पकं तु संसर्गानवगाहि ज्ञानम् ।
- 2) न हि वृत्तिं विना साक्षिविषयत्वं केवलसाक्षिवेद्यत्वम् ।
- 3) सिद्धान्ते धारावाहिकबुद्धिस्थले न ज्ञानभेदः... ।
- 4) तृतीयलिङ्गपरामर्शः नानुमितौ करणम् ।
- 5) ईश्वरसाक्षि तु मायोपहितं चैतन्यम् ।
- 6) न हि लोकसिद्धसामग्री प्रातिभासिकरजतोत्पादिका ।
- 7) न्यायो नाम अवयवसमुदायः ।

C) यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः ।

5x3=15

- 1) मनसः इन्द्रियत्वानिन्द्रियत्वं विचारयत ।
- 2) प्रातिभासिकरजतस्य निर्वचनीयत्वं यथाग्रन्थं साधयत ।
- 3) जीवेश्वरसाक्षिणोः स्वरूपं वर्णयत ।

- 4) वेदान्तशास्त्रोक्तं उपमानप्रमाणं निरूपयत।
- 5) सविकल्पकनिर्विकल्पकप्रत्यक्षं व्याख्यात।

D) अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत।

10x1 = 10

- 1) ग्रन्थोक्तदिशा प्रत्यक्षप्रकारान् सप्रमाणमालोचयत।
- 2) शुक्तिरजतप्रत्यक्षविचारं यथाग्रन्थं कुरुत।

SK-213 सिद्धान्तकौमुद्यां समासप्रकरणम्।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) नीचैः दत्तेषु यथेच्छं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

- 1) तत्रभुक्तम् इत्यत्र केन सूत्रेण समासः?
- 2) मासपूर्वः इत्यस्य लौकिकविग्रहः कः?
- 3) संपत्तिः इत्यस्य कः अर्थः?
- 4) द्विगुश्च इति सूत्रं किं करोति?
- 5) परिविष्णु इत्यस्य लौकिकविग्रहः कः?
- 6) अध्यात्मम् इत्यस्य लौकिकविग्रहः कः?
- 7) गोमतल्लिका इत्यत्र केन सूत्रेण समासः?
- 8) अपुत्रः इत्यस्य लौकिकविग्रहः कः?
- 9) समुच्चयः कः?
- 10) बहुकर्तृकः इत्यत्र कः समासः?
- 11) कर्तारि च इति सूत्रस्योदाहरणं किम्?
- 12) अदूरत्रिंशाः इत्यस्य लौकिकविग्रहः कः?

B) अधो लिखितेषु यथारुचि पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) ईशकृष्णौ इति प्रयोगं ससूत्रं साधयत।
- 2) कृष्णाश्रितः इति प्रयोगं ससूत्रं साधयत।
- 3) ससखि इति प्रयोगं ससूत्रं साधयत।
- 4) अनुविष्णु इति प्रयोगं ससूत्रं साधयत।
- 5) ब्राह्मणयाचकः इति प्रयोगं ससूत्रं साधयत।
- 6) सुकेशीभार्यः इति प्रयोगं ससूत्रं साधयत।
- 7) अक्षशौण्डः इति प्रयोगं ससूत्रं साधयत।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः।

5x3=15

- 1) उपमितं व्याघ्रादिभिः सामान्याप्रयोगे इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) सह सुपा इति सूत्रं सोदाहरणं वर्णयत।
- 3) द्वित्रिभ्यां षो मूर्धः इति सूत्रं व्याख्यात।

- 4) एकविभक्ति चापूर्वनिपाते इति सूत्रस्य व्याख्यां कुरुत।
5) द्वन्द्वश्च प्राणितूर्यसेनाङ्गानामिति सूत्रं व्याख्यात।

D) निम्नलिखितेषु अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत।

10x1 = 10

- 1) चतुर्थातदर्थार्थबलिहितसुखरक्षितैः इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यात।
2) स्त्रियाः पुंवद्भाषितपुंस्कादनूङ् समानाधिकरणे स्त्रियामपूरणीप्रियादिषु इति सूत्रं व्याख्यात।

A) नीचैः दत्तेषु यथेच्छं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

- 1) सापत्नः इति रूपं कथम्।
- 2) वैयासकिः इत्यत्र ऐजागमः कथम्।
- 3) युवसंज्ञाविधायकं सूत्रं किम्।
- 4) शिवादिभ्योऽण् इत्यनेन कस्मिन् अर्थे अण्-प्रत्ययो विधीयते।
- 5) मनुष्यः इत्यत्र कः प्रत्ययः कश्च आगमः।
- 6) रागः इत्यस्य व्युत्पत्तिः का।
- 7) द्वैपं नाम किम्।
- 8) मातामही इत्यत्र कथं डीष्।
- 9) काकमित्यत्र विग्रहः कः।
- 10) वैयाकरणः इत्यस्य विग्रहः कः।
- 11) शेषः नाम कः।
- 12) आवसथिकः इत्यत्र कः प्रत्ययः।

B) अधो लिखितेषु यथारुचि पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) गाणपतम् इति रूपं साधयत।
- 2) उदीचां वृद्धादगोत्रात् इति सूत्रं व्याख्यात।
- 3) ब्राह्मोऽजातौ इति सूत्रं व्याख्यात।
- 4) मातुरुत्संख्यासंभद्रपूर्वायाः इति सूत्रं व्याख्यात।
- 5) दिशोऽमद्राणाम् इति सूत्रं व्याख्यात।
- 6) विद्यायोनिःसंबन्धेभ्यो वुञ् इति सूत्रं व्याख्यात।
- 7) दाधिकमिति रूपं साधयत।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः।

5x3=15

- 1) गोत्रेऽलुगचि' इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) अण्जोर्नार्षयो... इति सूत्रं प्रपूर्य व्याख्यात।
- 3) लाक्षारोचनादृक् इत्यस्मिन् सूत्रे स्थितानि वार्तिकानि व्याख्यात।

- 4) वृद्धसंज्ञाविधायकानि सूत्राणि वार्तिकानि च लिखत ।
- 5) तस्य धर्म्यमित्यर्थे विद्यमानानि सूत्राणि वर्णयत ।

D) निम्नलिखितेषु अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत ।

10x1 = 10

- 1) तद्राजस्य प्रत्ययस्य लुग्विधायकानि सूत्राणि वर्णयत ।
- 2) शैषिकप्रकरणस्थानि वुञ्प्रत्ययविधायकानि सूत्राणि वर्णयत ।

SK-218 – सिद्धन्तकौमुद्यां तद्धितप्रकरणे प्राग्घतीयात् द्विरुक्तं यावत्

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) नीचैः दत्तेषु यथेच्छं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

- 1) कालात् इति सूत्रस्य अधिकारः कियदूरपर्यन्तम्?
- 2) पथिकः शब्दस्य कः अर्थः?
- 3) अद्यश्वीनं मरणम् इत्यस्य कोऽर्थः?
- 4) प्रासङ्गः शब्दस्य कः अर्थः?
- 5) अद्यश्वीना वडवा इत्यस्य कः अर्थः?
- 6) इत्थम् शब्दस्य कः अर्थः?
- 7) कुतः इत्यत्र किमः कुः केन सूत्रेण विधीयते?
- 8) वातूलः इत्यत्र ऊङ् केन?
- 9) इन्द्रियमिन्द्रलिङ्गमित्यादि सूत्रं पूरयत।
- 10) तृतीयः इत्यत्र पुरणार्थकः प्रत्ययः केन विधीयते?
- 11) कर्तिपयथः इत्यत्र डप्रत्ययः कथं भवति?
- 12) कौल्माषी शब्दस्य कः अर्थः?

B) अधो लिखितेषु यथारुचि पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) द्वित्रिचतुर्भ्यः सुच् इति सूत्रम् व्याख्यात।
- 2) षण्मास्यः, षाण्मास्यः, षाण्मासिकः इत्येतानि रूपाणि साधयत।
- 3) कियन्तः इति रूपं साधयत।
- 4) होत्राभ्यश्छः इति सूत्रं व्याख्यात।
- 5) तुरीयः इति रूपं साधयत।
- 6) वटकिनी इति रूपं साधयत।
- 7) साक्षीति रूपं साधयत।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः।

5x3=15

- 1) वाक्यादेरामन्त्रितस्यासूयासंमतिकोपकुत्सनभर्त्सनेषु इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) पृथोर्भावः इत्यस्मिन् अर्थे यानि रूपाणि सम्भवन्ति तानि साधयत।
- 3) प्रज्ञाश्रद्धार्चाभ्यो णः इति सूत्रं व्याख्यात।

4) तदस्मिन्नधिकमिति दशान्ताडुः सूत्रस्यास्य व्याख्यानं कुरुत।

5) फेनादिलच्च इति सूत्रं व्याख्यात।

D) निम्नलिखितेषु अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत।

10x1 = 10

1) तत्र साधु इत्यर्थे विहितानि सूत्राणि व्याख्यात।

2) आयुधजीविसङ्घाञ्ज्यड् बाहीकेष्वब्राह्मणराजन्यात् इति सूत्रं व्याख्यात।

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) अकर्मकेभ्यः लकाराः केष्वर्थेषु ?
- 2) केन कारणेन वुग्गुणवृद्धी बाधते ?
- 3) भूधातोः आशिर्लिङि केन सूत्रेण सलोपः ?
- 4) एधामासेत्यत्र अस्तेभूभावः कुतः न ?
- 5) इट ईटि इति सूत्रेण किं विधीयते ?
- 6) स्तन्भेः इति योगविभागः किमर्थः ?
- 7) गुपू धातोः आयप्रत्ययः कस्मिन्नर्थे ?
- 8) कम्धातोः परस्य च्लेः कः आदेशः ?
- 9) कस्य मते अनेकाक्षु सन्वद्भावदीर्घौ न स्तः ?
- 10) घस्लु धातुः कुतः न सार्वत्रिकः ?
- 11) कृपो रो लः इत्यत्र कथं पदच्छेदः ?
- 12) जिज्ञासार्थे कस्माद्धातोः सन् ?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) अनुप्रयुक्तस्यास्तेः भूभावः कुतो न ?
- 2) कथं तर्हि विज्ञापना भर्तृषु सिद्धिमिति, तज्ज्ञापयत्याचार्यः इत्यादि ?
- 3) कथं तर्हि प्रज्वालयति, उन्नामयतीति ?
- 4) भविता। ससूत्रं रूपं साधयत।
- 5) एधस्व। ससूत्रं रूपं साधयत।
- 6) गोपायति। ससूत्रं रूपं साधयत।
- 7) धिनोति। ससूत्रं रूपं साधयत।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) लः कर्मणि च भावे चाकर्मकेभ्यः इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) तुह्योस्तातङ्गाशिष्यन्यतरस्याम् इति सूत्रं व्याख्यात।
- 3) अतो येयः इति सूत्रं व्याख्यात।

- 4) शितपा शपानुबन्धेन इत्यादिकारिकां व्याख्यात।
- 5) एधाञ्चकृद्धे इति रूपं साधयत।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1 = 10

- 1) णेरनिटि इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) सन्वल्लघुनि इत्यादिसूत्रं व्याख्यात।

A) नीचैः दत्तेषु यथेच्छं दश प्रश्नान् उत्तरत ।

1x10=10

- 1) जघान इत्यत्र केन सूत्रेण कुत्वं भवति?
- 2) शेते इत्यत्र केन सूत्रेण गुणः भवति?
- 3) अवोचत् इत्यत्र अङ् कथम्?
- 4) चक्षिङ्-धातोः इदित्त्वेऽपि नुमागमः कथं न भवति?
- 5) उपसर्गप्रादुर्भ्यामस्तिर्यचपरः इत्यस्मिन् सूत्रे यच्चपरः इति किम्?
- 6) पृधातोः अर्थः कः?
- 7) सेऽसिचि कृतचृतछृदतृदनृतः इति सूत्रस्य अर्थं लिखत ।
- 8) गिलति इत्यत्र लत्वं कथम्?
- 9) वी-धातोः अर्थः कः?
- 10) कुर्वः इत्यत्र प्रत्ययोकारस्य लोपः केन सूत्रेण?
- 11) चुरादिगणस्थस्य पृ-धातोः दीर्घोच्चारणं किमर्थम्?
- 12) चपयति इत्यत्र पुगागमः केन सूत्रेण भवति?

B) अधो लिखितेषु यथारुचि पञ्च समाधत्त ।

3x5=15

- 1) णेरध्ययने वृत्तम् इति निर्देशान्न भवति इति व्याख्यात ।
- 2) विकृतिग्रहणे प्रकृतेरग्रहणात् ऐङ्गम् इति व्याख्यात ।
- 3) दरिद्रांचकार इति रूपं साधयत ।
- 4) चिन्त इति पठितव्ये इदित्करणं णिचः पाक्षिकत्वे लिङ्गम् इति व्याख्यात ।
- 5) उतो वृद्धिर्लुकि हलि इति सूत्रं व्याख्यात ।
- 6) गाङ्कुटादिभ्योऽञ्जिण्डित् इति सूत्रं व्याख्यात ।
- 7) पूर्वत्रासिद्धीयमद्विवर्चने इति त्वनित्यम् इति व्याख्यात ।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः ।

5x3=15

- 1) अधुग्ध्वम् इति रूपं साधयत ।
- 2) जागरांचकार इति रूपं साधयत ।
- 3) सोदाहरणं म्रियतेर्लुङ्लिङोश्च इति सूत्रं व्याख्यात ।

4) सोदाहरणम् उपधायाश्च इति सूत्रं व्याख्यात ।

5) अचूचुरत् इति रूपं साधयत ।

D) निम्नलिखितेषु अनुप्रियमेकम् अनुबधीत ।

10x1 = 10

1) चक्षिङ्-धातोः आशीर्लिङिः प्रथमपुरुषैकवचने यानि रूपाणि भवन्ति तानि व्याख्यात ।

2) सोदाहरणं ज्ञाजनोर्वा जनिवध्योश्च चेति सूत्रद्वयं व्याख्यात ।

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) ताभ्यामन्यत्रोणादयः इत्यत्र तौ कौ ?
- 2) पर्याप्तवचनेष्वलमर्थेषु इति सूत्रे पर्याप्तिः कस्मिन्नर्थे ?
- 3) रङ्गः इत्यस्य कोऽर्थः ?
- 4) विशयः इत्यस्य कः अर्थः ?
- 5) प्रमदः इत्यस्य कः अर्थः ?
- 6) जलधिः इत्यस्य विग्रहः कः ?
- 7) प्रत्ययान्तात् स्त्रियां भावे कः प्रत्ययः भवति ?
- 8) गोदोहनीत्यत्र कस्मिन्नर्थे ल्युट् ?
- 9) खलपवादप्रत्ययः कः ?
- 10) षत्वतुकोरसिद्धः इत्यनेन कस्यासिद्धत्वं विधीयते ?
- 11) स्वादुमि णमुल् इति सूत्रेण किं निपात्यते ?
- 12) घृतनिधायं निहितं जलम् इत्यस्य कोऽर्थः ?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) कथं पतनान्ताः समुच्छ्रयः इति ?
- 2) कथं तर्ह्यतिसुलभमतिदुर्लभमिति ?
- 3) विधाय इत्यत्र कुतो न हित्वम् ?
- 4) परिभावः। ससूत्रं रूपं साधयत।
- 5) कारणा। रूपं ससूत्रं साधयत।
- 6) उषित्वा। रूपं ससूत्रं साधयत।
- 7) पादघातं हन्ति। रूपं ससूत्रं साधयत।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) परिमाणारख्यायां सर्वेभ्य इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) द्वितः क्रिः इति सूत्रं व्याख्यात।
- 3) ईषद्सुषु कृच्छ्राकृच्छ्रार्थेषु खल् इति सूत्रं व्याख्यात।

- 4) समासेऽनञ्पूर्वे त्वो ल्यप् इति सूत्रं व्याख्यात।
- 5) उपदंशस्तृतीयायाम् इति सूत्रं व्याख्यात।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1 = 10

- 1) उणादयो बहुलम् इति व्याख्यात।
- 2) ल्यप्-प्रत्ययविधायकानि सूत्राणि प्रत्ययाश्रितकार्याणि च विवृणुत।

SK-237 लघुकौमुद्याम् अजन्तस्त्रीलिङ्गाद् अव्ययप्रकरणं यावत् स्त्रीप्रत्ययश्च

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) नीचैः दत्तेषु यथेच्छं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

- 1) प्रच्युशब्दस्य द्वितीयाबहुवचने किं रूपं भवति?
- 2) औङ् इति कस्य संज्ञा?
- 3) शि सर्वनामस्थानम् इति सूत्रेण किं भवति?
- 4) सम्बुद्धौ च इति सूत्रस्य अर्थं लिखन्तु?
- 5) इदम् इति शब्दस्य तृतीयाद्विवचने किं रूपं भवति?
- 6) चटका इति शब्दे कः स्त्रीप्रत्ययः अस्ति?
- 7) टापः टकारस्य इत्संज्ञा केन सूत्रेण भवति?
- 8) भवानि इत्यस्य कः अर्थः?
- 9) यः सौ इति सूत्रस्य अर्थः कः?
- 10) नारी इत्यत्रः कः स्त्रीप्रत्ययः अस्ति?
- 11) लिह् इति शब्दस्य तृतीयाबहुवचने किं रूपं भवति?
- 12) दश्च इति सूत्रस्य अर्थः कः?

B) अधो लिखितेषु यथारुचि पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) कुरुचरी इत्यस्य ससूत्रं सिद्धिप्रक्रियां लिखन्तु।
- 2) त्रिलोकी इत्यस्य ससूत्रं सिद्धिप्रक्रियां लिखन्तु।
- 3) उपानत् इत्यस्य ससूत्रं सिद्धिप्रक्रियां लिखन्तु।
- 4) अद्भिः इत्यस्य ससूत्रं सिद्धिप्रक्रियां लिखन्तु।
- 5) त्वम् इत्यस्य ससूत्रं सिद्धिप्रक्रियां लिखन्तु।
- 6) दधनि इत्यस्य ससूत्रं सिद्धिप्रक्रियां लिखन्तु।
- 7) तिस्त्रः इत्यस्य ससूत्रं सिद्धिप्रक्रियां लिखन्तु।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः।

5x3=15

- 1) एषु इत्यस्य ससूत्रं सिद्धिः कार्या।
- 2) सर्वस्यै इत्यस्य ससूत्रं सिद्धिः कार्या।
- 3) रमया इत्यस्य ससूत्रं सिद्धिः कार्या।

- 4) ज्ञानानि इत्यस्य ससूत्रं सिद्धिः कार्या।
- 5) चतुर्णाम् इत्यस्य ससूत्रं सिद्धिः कार्या।

D) निम्नलिखितेषु अनुप्रियमेकम् अनुबधीत।

10x1 = 10

- 1) औडः आपः इति सूत्रस्य सोदाहरणं व्याख्यां लिखत।
- 2) ऋन्नेभ्यो ङीप् इति सूत्रस्य सोदाहरणं व्याख्यां लिखन्तु।

SK-238 लघुसिद्धान्तकौमुद्यां तिङन्तप्रकरणम्

समयावधि:-होराद्वयम्

सत्रम् २

पूर्णाङ्कः:-५०

A) दश समाधेयाः

१ x १० = १०

- 1) आत्मनेपदसंज्ञाविधायकं सूत्रं किम्?
- 2) प्रथमसंज्ञा कस्य?
- 3) अभ्याससंज्ञा कस्य?
- 4) भवतेरः इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
- 5) रि च इति सूत्रस्योदाहरणं लिखत।
- 6) यासुटः कित्त्वं केन कुत्र विधीयते?
- 7) आत इत्यत्र अभ्यासस्य दीर्घः केन?
- 8) कुहोश्चुः इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
- 9) टुनदि इत्यत्र टु इत्यस्य इत्संज्ञा केन?
- 10) ह्वरिष्यति इत्यत्र इडागमः केन सूत्रेण?
- 11) अगमत् इत्यत्र च्लेः कः आदेशः?
- 12) एधध्वम् इत्यत्र एकारस्य स्थाने कः आदेशः?

B) यथाभीष्टं द्वे साधयत

३ x २ = ६

- 1) भवति
- 2) गच्छति
- 3) ऐधिष्ट

C) यथाभीष्टं त्रीणि समाधत्त

३ x ३ = ९

- 1) अतो दीर्घो यञि इति व्याख्यात।
- 2) असंयोगाल्लिट् कित् इति व्याख्यात।
- 3) एकाच उपदेशेऽनुदात्तात् इति व्याख्यात।
- 4) णिश्रिद्रुस्युभ्यः कर्तरि चङ् इति व्याख्यात।

D) यथाभीष्टं त्रीणि समाधत्त

५ x ३ = १५

- 1) लिटि धातोरनभ्यासस्य इति व्याख्यात।
- 2) ऊदृदन्तैरित्यादिकारिकां व्याख्यात।
- 3) भवति इति साधयत।
- 4) कामयते इति साधयत।

5) उवोढ इति साधयत।

E) यथाभीष्टम् एकं समाधत्त

१० x १ = १०

- 1) यासुट् परस्मैपदेषूदात्तो ङिच्च इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) अचः परस्मिन् पूर्वविधौ इति व्याख्यात।

SK-239 (लघुसिद्धान्तकौमुद्यां कृत्तद्धितप्रकरणे)

समयावधि:-होराद्वयम्

सत्रम् ४

पूर्णाङ्काः:-५०

A) दश समाधेयाः

१ x १० = १०

- 1) कृत्प्रत्ययाः कस्मिन् अर्थे भवन्ति?
- 2) चेयम् इत्यत्र कः प्रत्ययः?
- 3) ग्राही इत्यत्र कः प्रत्ययः?
- 4) स्त्रैणः इत्यत्र कः प्रत्ययः?
- 5) गार्ग्यः इत्यत्र कः प्रत्ययः?
- 11) यशस्करी विद्या इत्यत्र कृधातोः कस्मिन् अर्थे कः प्रत्ययः?
- 12) अश्वपत्यादिभ्यश्च इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
- 6) बाहविः इत्यत्र कः प्रत्ययः?
- 7) वैनतेय इत्यत्र कः प्रत्ययः?
- 8) कौरव्य इत्यत्र कः प्रत्ययः?
- 9) पित्र्यम् इत्यत्र रीड् आदेशः केन सूत्रेण?
- 10) प्रावृषिकः इत्यत्र कः प्रत्ययः?

B) यथाभीष्टं पञ्च साधयत

३ x ५ = १५

1. देयम्
2. सुशर्मा
3. सरसिजम्
4. शुक्रीयम्
5. मार्ग्यः
6. पण्डितम्मन्यः
7. कारणा

C) यथाभीष्टं त्रीणि समाधत्त

५ x ३ = १५

- 1) नन्दिग्रहिपचादिभ्यो ल्युणिन्यचः इति व्याख्यात।
- 2) सुप्यजातौ णिनिस्ताच्छील्ये इति व्याख्यात।
- 3) लटः शतृशानचावप्रथमासमानाधिकरणे इति व्याख्यात।
- 4) तद्धितेष्वचामादेः इति व्याख्यात।
- 5) वृद्धिर्यस्याचामादिस्तद्धृद्धम् इति व्याख्यात।

D) यथाभीष्टम् एकं व्याख्यात

१० x १ = १०

- 1) कृत्यप्रत्ययान् विवृणुत।
- 2) त्वा-तुमुन्-णमुल्-प्रत्ययान् विवेचयत।

A) नीचैः दत्तेषु यथेच्छं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

- 1) कृत्यक्तरखलर्थाः प्रत्ययाः कस्मिन्नर्थे भवन्ति?
- 2) 'द्वितीयः' इत्यत्र कः पूरणप्रत्ययः?
- 3) 'दृढः' इति रूपं कस्मिन् अर्थे निपात्यते?
- 4) 'दुष्करः' इत्यत्र कः कृत्प्रत्ययः, कस्मिन् अर्थे?
- 5) 'आह्निकमि'त्यस्य विग्रहं लिखत।
- 6) सत् इति संज्ञा कस्य, केन च?
- 7) "तस्य भावस्त्वतलौ" इत्यत्र भावपदार्थं लिखत।
- 8) 'कुमुद्वान्' इत्यत्र मतोर्मस्य वविधानं केन?
- 9) "आभीक्ष्ण्ये णमुल् च" इत्यत्र आभीक्ष्ण्यं नाम किम्?
- 10) उडुलोमः अपत्यानि इति विग्रहे किं रूपम्?
- 11) तद्राजसंज्ञाविधायकं सूत्रं लिखत।
- 12) 'चयः', 'जयः' इत्यादौ कस्मिन्नर्थे कः प्रत्ययः?

B) अधो लिखितेषु यथारुचि पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) "केशाद्वोऽन्यतरस्याम्" इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) 'औपगव' इति रूपं साधयत।
- 3) "कर्मण्यण्" इति सूत्रं व्याख्यात।
- 4) "तव्यत्तव्यानीयरः" इति सूत्रं वर्णयत।
- 5) "जनपदशब्दात्क्षत्रियादञ्" इति सूत्रं वर्णयत।
- 6) "तेन रक्तं रागात्" इति सूत्रं व्याख्यत।
- 7) "अलंखल्वोः प्रतिषेधयोः प्राचां त्वा" इति सूत्रं व्याख्यात।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः।

5x3=15

- 1) संख्यायाः अवयवे अर्थे प्रत्ययविधानं वर्णयत।
- 2) "गुणवचनब्राह्मणादिभ्यः कर्मणि च" इति सूत्रं व्याख्यात।
- 3) "सुप्यजातौ णिनिस्ताच्छिल्ये" इति सूत्रं व्याख्यात।

- 4) "समानकर्तृकयोः पूर्वकाले" इति सूत्रं व्याख्यात।
- 5) "रदाभ्यां निष्ठातो नः पूर्वस्य च दः" इति सूत्रं व्याख्यात।

D) निम्नलिखितेषु अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत।

10x1 = 10

- 1) चातुरर्थिकप्रकरणसारं लिखत।
- 2) "समर्थानां प्रथमाद्वा" इति सूत्रं विस्तरेण व्याख्यात।

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) स्थानिवत्सूत्रे वत्करणस्य किं प्रयोजनम् ?
- 2) स्थानिवदादेशो भवतीत्यत्र किं ज्ञापकम् ?
- 3) अविशेषणाल्विधिप्रतिषेधे कः दोषः ?
- 4) स्थान्यादेशभावः कुतः अनुपपन्नः ?
- 5) लोडादेशे केषां प्रतिषेधः वक्तव्यः ?
- 6) कीदृशस्य विधिशब्दस्योपादाने सर्वमिष्टं संगृहीतं भवति ?
- 7) अनन्तरस्य विधिं प्रति स्थानिवदिति चेत् कुत्र दोषः ?
- 8) अचः परस्मिन्नित्यत्र विधिग्रहणस्य प्रयोजनं किम् ?
- 9) न पदान्तसूत्रे पदान्तशब्दः कीदृशः ?
- 10) कौ लुप्तं न स्थानिवदित्यस्य किमुदाहरणम् ?
- 11) द्विर्वचनेऽचीत्यत्र रूपातिदेशस्य किं ज्ञापकम् ?
- 12) जगले, मङ्गे इत्यत्र कथं दोषनिवारणम् ?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) स्थानिवत्सूत्रे वत्करणप्रयोजनम्।
- 2) अल्विधौ प्रतिषेधेऽविशेषणेऽप्राप्तिस्तस्यादर्शनात् इति वार्तिकं वर्णयत।
- 3) एकादेशस्योपसंख्यानम् इति वार्तिकं वर्णयत।
- 4) अतो दीर्घे यलोपवचनम् इति वार्तिकं वर्णयत।
- 5) उपधालोपे स्थानिवद्भावनिषेधस्योदाहरणं दर्शयत।
- 6) न वा संयोगपूर्वस्यापूर्वविधित्वात् इति वार्तिकं वर्णयत।
- 7) सर्वादेशार्थं वावचनप्रामाण्यादिति वार्तिकं वर्णयत।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) स्थानिवत्सूत्रे विधिग्रहणप्रयोजनं निरूपयत।
- 2) ङ्याग्रहणेऽदीर्घः।
- 3) अचः परस्मिन्नित्यत्र पूर्वविधिग्रहणप्रयोजनम्।

- 4) न पदान्तेति सूत्रे कौ उदाहरणं प्रदर्शयत।
- 5) अदर्शनं लोप इति सूत्रे इतरेरराश्रयदोषनिवारणम्।

D) द्वयोरेकं समाधत्त। $10 \times 1 = 10$

- 1) न पदान्तसूत्रस्य पदान्तशब्दार्थं भाष्यदिशा प्रतिपादयत।
- 2) द्विर्वचनेऽचि इति सूत्रस्य पञ्चार्थान् प्रतिपादयत।

SK-251 परमलघुमञ्जूषा

समयावधि:-होराद्वयम्

सत्रम् १०

पूर्णाङ्काः:-५०

A) दश समाधेयाः

१ x १० = १०

- 1) वर्णस्फोटस्य प्रयोजनं किम्?
- 2) वृत्तिः कतिधा?
- 3) तादात्म्यं कीदृशम्?
- 4) यष्टीः प्रवेश्य इति कीदृशलक्षणाया उदाहरणम्? कथम्?
- 5) वर्णसङ्घातः न वृत्त्याश्रयः- कुतः?
- 6) किं नाम व्यापारत्वम् ?
- 7) वैकृतो ध्वनिः कः?
- 8) नागेशमते धातूनां कुत्र शक्तिः?
- 9) ग्रामो गमनवान् इत्यादिप्रयोगापत्तिः कथम्?
- 10) नानार्थस्थले तात्पर्यं कीदृशम्?
- 11) शिष्याणामुपदेशार्थं का वृत्तिः?
- 12) परश्रवणगोचरः नादः कया वाचा उत्पाद्यते?

B) यथाभीष्टं पञ्च समाधत्त

३ x ५ = १५

- 1) परमलघुमञ्जूषायाः मङ्गलाचरणं व्याख्यात ।
- 2) वर्णस्फोटं व्याख्यात ।
- 3) वाचकत्वाविशेषेऽपि नियमः पुण्यपापयोः इति व्याख्यात ।
- 4) मीमांसकाभिमतलक्षणालक्षणं प्रतिपादयत ।
- 5) पदे न वर्णा विद्यन्ते इति व्याख्यात ।
- 6) जातिस्फोटं व्याख्यात ।
- 7) निपातानां द्योतकत्वविषये नैयायिकमतम् उपन्यस्यत ।

C) यथाभीष्टं त्रीणि समाधत्त

५ x ३ = १५

- 1) शक्तिं वर्णयत ।
- 2) व्यञ्जनां वर्णयत ।
- 3) वृत्त्याश्रयशब्दविषये नैयायिकानां पक्षत्रयम् उद्भाव्य खण्डयत ।

- 4) योग्यतां निरूपयत।
- 5) यावत्सिद्धमसिद्धं वेति मञ्जूषादृशा व्याख्यात।

D) यथाभीष्टम् एकं व्याख्यात

१० x १ = १०

- 1) स्फोटं प्रतिपादयत।
- 2) धात्वर्थं प्रतिपादयत।

SK-257 परिभाषेन्दुशेखरे उत्तरभागः

समयावधिः-होराद्वयम्

सत्रम् ८

पूर्णाङ्काः-५०

A) दश समाधेयाः

१ x १० = १०

- 1) मध्येऽपवादन्यायाद्यपेक्षयानन्तस्येति न्यायः प्रबल उत न?
- 2) तस्यापत्यम् इति विधीयमानः प्रत्ययः पुंसि स्त्रियां वा कथं स्यात्?
- 3) चानुकृष्टं नोत्तरत्र इति परिभाषायाः ज्ञापकं किम्?
- 4) निरनुबन्धक-तदनुबन्धकपरिभाषे वर्णग्रहणे प्रवर्तते उत न?
- 5) स्वायम्भुवम् इति कथम्?
- 6) सादृश्यस्य भेदाघटितत्वं कथं ज्ञायते?
- 7) क्व बहुव्रीहौ तद्गुणसंविज्ञानं ग्राह्यम्?
- 8) गामादाग्रहणेष्वविशेष इति परिभाषाया ज्ञापकं किम्?
- 9) पर्जन्यवल्लक्षणप्रवृत्तिरित्यस्य विकारकृतो लक्ष्यभेदः स्वीक्रियते उत न?
- 10) पूर्वत्रासिद्धीयमद्वित्वे इति परिभाषाया लिङ्गं किम्?
- 11) गणेन निर्दिष्टं कार्यं यद्भुक्ति न प्रवर्तते इत्यत्र किमुदाहरणम्?
- 12) आशंसायां भूतवच्च इत्यत्र लङ्-लकारस्यातिदेशः कुतो न?

B) यथाभीष्टम् पञ्च व्याख्यात

३ x ५ = १५

- 1) पूर्वं ह्यपवादा अभिनिविशन्ते पश्चादुत्सर्गाः ।
- 2) क्वचित्स्वार्थिकाः प्रकृतितो लिङ्गवचनान्यतिवर्तन्ते ।
- 3) तदनुबन्धकग्रहणे नातदनुबन्धकस्य ।
- 4) प्रकृतिग्रहणे ण्यधिकस्यापि ग्रहणम् ।
- 5) नानर्थकेऽलोऽन्त्यविधिरनभ्यासविकारे ।
- 6) ताच्छीलिके णेऽप्यणुकृतानि भवन्ति ।
- 7) सहचरितासहचरितयोः सहचरितस्यैव ग्रहणम् ।

C) यथाभीष्टं त्रीन् व्याख्यात

५ x ३ = १५

- 1) वार्णादाङ्गं बलीयो भवति ।
- 2) क्वचिदपवादविषयेऽप्युत्सर्गाऽभिनिविशते ।
- 3) स्वरविधौ व्यञ्जनमविद्यमानवत् ।

- 4) सम्प्रसारणं तदाश्रयं च कार्यं बलवत्।
- 5) अवयवप्रसिद्धेः समुदायप्रसिद्धिर्बलीयसी।

D) यथाभीष्टम् एकं समाधत्त

१० x १ = १०

- 1) सन्निपातलक्षणो विधिरनिमित्तं तद्विघातस्येत्यादिकारिकां व्याख्यात।
- 2) उपपदविभक्तेः कारकविभक्तिर्बलीयसी इति परिभाषां व्याख्यात।

A) नीचैः दत्तेषु यथेच्छं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

- 1) किं नाम परिनिष्ठितत्वम्?
- 2) सुलुशब्दस्य प्रवृत्तिनिमित्तं किम्?
- 3) नामि इत्यत्र अङ्गस्येति पदं किमर्थम्?
- 4) जसः शी इत्यत्र दीर्घाच्चारणं किमर्थम्?
- 5) सर्वविश्वौ कुत्र शक्तौ?
- 6) ङ्याप्रातिपदिकात् इत्यत्र कः समासः?
- 7) लशक्तद्धिते इति सूत्रे लशकु इति पदे कः समासः?
- 8) सर्वादीनि इत्यत्र कीदृशः बहुव्रीहिः?
- 9) इकोऽचि विभक्तौ इति सूत्रे विभक्तौ, इति पदस्य किं प्रयोजनम्?
- 10) अतोऽम् इति सूत्रे कः छेदः साधुः?
- 11) ङ्याब्रहणं कस्योपलक्षणम्?
- 12) विभक्तिश्चेति सूत्रे चकारग्रहणं किमर्थम्?

B) अधो लिखितेषु यथारुचि पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) अचि श्रुधातुभ्रुवां व्योरियडुवडौ इति सूत्रस्य व्याख्यां कुरुत।
- 2) यचि भम् इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या।
- 3) बहुवचने झल्येत् इत्यस्याशयं लिखन्तु।
- 4) चुटू इति शास्त्रस्य यथाग्रन्थं व्याख्या कार्या।
- 5) पदाङ्गाधिकारे तस्य च तदन्तस्य चेति परिभाषायाः व्याख्या कार्या।
- 6) आङि चापः इति सूत्रस्य सोदाहरणं व्याख्या कार्या।
- 7) रामाणाम् इत्यत्र सन्निपातपारिभाषाया अनित्यत्वेऽपि परत्वात् सुपि चेति सूत्रेण कथं न दीर्घः इति वर्णयत।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः।

5x3=15

- 1) प्रत्ययः इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या।

- 2) तस्मात् शसादिविषयाणि प्रकृत्यन्तराणि पदादयः इति ग्रन्थस्य तात्पर्यं लिखन्तु।
- 3) विभक्त्यादेशेभ्यः परत्वाज्जरस् इति मतस्य अयुक्तत्वं प्रतिपादयन्तु।
- 4) शेषो घ्यसखि इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या।
- 5) नपुसंकस्य झलचः इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या।

D) निम्नलिखितेषु अनुप्रियमेकम् अनुबधीत।

10x1 = 10

- 1) सर्वादीनि सर्वनामानि इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या।
- 2) यस्मात्प्रत्ययविधिस्तदादि प्रत्ययेऽङ्गम् इत्यस्य व्याख्यां कुर्वन्तु।

A) नीचैः दत्तेषु यथेच्छं दश प्रश्नान् उत्तरत ।

1x10=10

- 1) अस्वाङ्गपूर्वपदात् इत्यस्य विग्रहवाक्यं किम्?
- 2) किं नाम वयः?
- 3) विभाषा सपूर्वस्य इत्यत्र सपूर्वस्य इति पदं किमर्थम्?
- 4) स्त्रीत्वं प्रत्ययद्योत्यं प्रत्ययवाच्यं वा?
- 5) स्वाङ्गग्रहणेन स्वाङ्गसमुदायस्य ग्रहणं भवति नवा?
- 6) चटका इत्यत्र प्रत्ययस्थात्कात्पूर्वस्यात् इदाप्यसुपः इत्यनेन कुतो नेत्वम्?
- 7) प्राप्नोधाः इत्यत्र कः समासः?
- 8) प्रत्ययस्थात्कात्...इति सूत्रे स्थाग्रहणं किमर्थम्?
- 9) मामका इत्यस्य कः विग्रहः?
- 10) नरिका इत्यत्र कः धातुः?
- 11) ऊङुतः इति सूत्रे ङकारस्य किं प्रयोजनम्?
- 12) पुंयोगादाख्यायामिति सूत्रे पुंयोगात् इत्यत्र कस्मिन्नर्थे पञ्चमी?

B) अधो लिखितेषु यथारुचि पञ्च समाधत्त ।

3x5=15

- 1) सन्निपातपरिभाषाया अनित्यत्वे किं प्रमाणमिति यथाग्रन्थं लिखन्तु ।
- 2) क्तादल्पाख्यायाम् इत्यस्य व्याख्यां कुरुत ।
- 3) शौषिके कपि तु विकल्प एवेति ग्रन्थस्य तात्पर्यं लिखन्तु ।
- 4) बहुव्रीहेर्भाषितपुंस्कत्वात्ततो विहितस्य नित्यमिति ग्रन्थस्य तात्पर्यं लिखन्तु ।
- 5) प्राचां ष्फ तद्धितः इति सूत्रस्य तात्पर्यं प्रतिपादयन्तु ।
- 6) नृनरयोर्वृद्धिश्च इति वार्तिकस्य व्याख्यां कुरुत ।
- 7) पादोऽन्यतरस्याम् इति सूत्रस्य सोदाहरणं व्याख्या कार्या ।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः ।

5x3=15

- 1) पुरुषात्प्रमाणोऽन्यतरस्याम् इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या ।
- 2) पुंयोगादाख्यायाम् इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या ।
- 3) विभाषा सपूर्वस्येति सूत्रस्य यथाग्रन्थमाशयं प्रतिपादयन्तु ।

4) स्त्रियाम् इति सूत्रस्य यथाग्रन्थं व्याख्या कार्या ।

5) सह सुपा इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या ।

D) निम्नलिखितेषु अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत ।

10x1=10

1) समर्थः पदविधिः इति सूत्रस्य व्याख्यां कुर्वन्तु ।

2) अनुपसर्जनात् इति सूत्रं कथं तदन्तविधिं ज्ञापयतीति लिखन्तु ।

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) केषां वचः कौण्डभट्टः दूषयति ?
- 2) व्यापारः कः ?
- 3) फले आश्रयान्वयं के बोधयन्ति ?
- 4) कृञः कर्मकर्तरि प्रयोगः कुतः उपपन्नः ?
- 5) कः अकर्मकः धातुः ?
- 6) असमस्तनञ् इत्यनेन कः ग्राह्यः ?
- 7) परोक्षत्वं नाम किम्?
- 8) वह्निश्चेत् प्राज्वलिष्यद् ओदनमपक्ष्यद् इति वाक्यस्य शाब्दबोधं लिखत?
- 9) लिङ्लकारेण के के अर्थाः द्योत्यन्ते?
- 10) निर्वर्त्य नाम किम्?
- 11) कर्तृभेदान् लिखत?
- 12) कार्यते हरिणा इत्यस्य शाब्दबोधं लिखत?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

- 1) फूत्कारत्वादिरूपेण वाच्यत्वेऽपि कुतः व्यापारस्य न नानार्थत्वम्?
- 2) घटो नश्यतीत्यत्र कः शाब्दबोधः ? तेन किं सिद्ध्यति ?
- 3) लक्षणप्रतिपदोक्तपरिभाषया धातुलक्षणे कुतः न अतिव्याप्तिवारणं भवति ?
- 4) कारकस्य कथं क्रिययैव साधुत्वम् ?
- 5) लुडर्थः कः ?
- 6) ईप्सिततमकर्मणः भेदत्रयं निरूपयत।
- 7) परस्परस्मात् मेषावपसरतः इत्यत्र कथं ध्रुवत्वम् ?

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

- 1) तिडर्थं निरूपयत।
- 2) अस्त्यादीनामपि क्रियावाचकत्वं प्रतिपादयत ?
- 3) वर्तमानत्वलक्षणं लिखत।

4) कर्मणो भेदान् लिखत।

5) सम्प्रदानं विवृणुत।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1 = 10

1) कर्तृकर्मणोराख्यातार्थत्वे किं मानम् इति परमतखण्डनपुरस्सरं विशदयत।

2) अपादानं सभेदं वर्णयत।

निरुक्तम्

A) एकेन वाक्येन उत्तरत।

1x10= 10

- 1) ब्रह्मा कुतः परिवृढः।
- 2) समाम्नायः समाम्नातः इत्यत्र समाम्नायपदार्थः कः।
- 3) भावो नाम कः।
- 4) बालाः किं प्रयोजनकाः।
- 5) बिल्मग्रहणं नाम कोऽर्थः।
- 6) साक्षात्कृतधर्माणः के।
- 7) वचनम् इन्द्रियनित्यम् इति कस्य मतम्।
- 8) के निपाताः।
- 9) सीमापदनिर्वचनं कथम्।
- 10) अद्भूतं नाम किम्।
- 11) षड् भावाविकाराः इति कस्य मतम्।
- 12) निघण्टवः के।

B) एकं प्रपञ्चयत।

10x1= 10

- 1) कौत्समतेन मन्त्रानर्थक्यं प्रतिपाद्य यास्कमतेन तन्निरस्यत।
- 2) निरुक्तशास्त्रावतारं तत्प्रयोजनं वर्णयित्वा निघण्टुपदार्थं विवृणुत।

ऋग्वेदीयसूक्तानि

C) अधःप्रदत्तेषु पञ्च प्रश्नान् समाधत्त।

3*5= 15

- 1) अहं सोममाहनसमित्यादि मन्त्रे देव्याः कीदृशं स्वरूपं वर्णितम्।
- 2) अहं जनाय समदं कृणोम्यहं द्यावापृथिवी आ विवेश- इत्यत्र कः आशयः।
- 3) ततो विष्वङ् व्यक्रामत् साशनानशने अभि- व्याख्यायताम्।
- 4) हृदि प्रतीष्या कवयो मनीषा- इत्यत्र दार्शनिकतत्त्वं प्रकाशयताम्।
- 5) वाश्रा इव धेनवः स्यन्दमानाः अञ्जः समुद्रमव जग्मुरापः- अत्र कीदृशो भावो व्यक्तः।

- 6) नव च यन्नवर्ति च स्रवन्तीः श्येनो न भीतो अतरो रजांसि - अस्यार्थः प्रकटीक्रियताम्।
- 7) जघन्वान्, श्रुधि- व्याकरणमवलम्ब्य कस्यचिदेकस्यार्थो निरूप्यताम्।

D) निम्नगतेषु प्रश्नत्रयं समाधीयताम्।

5*3=15

- 1) नासदीयसूक्ते सृष्टेः परं कीदृशी अवस्था वर्णिता।
- 2) अहमेव वातइव प्र वाम्यारभमाणा भुवनानि विश्वा- व्याख्यायताम्।
- 3) पुरुषसूक्ते उपलब्धं दार्शनिकतत्त्वं संक्षेपेण प्रतिपाद्यताम्।
- 4) वृत्रस्वरूपमिन्द्रसूक्ते कीदृशं वर्णितम्।
- 5) अधोनिर्दिष्टानां पदानां द्वयोः स्वरविचारः क्रियताम्-
 - a) अजायत
 - b) द्यावापृथिवी
 - c) प्रथमानि
 - d) वृत्रम्

A) दशप्रश्नानां वाक्येनैकेन उत्तरं लिखत।

1x10=10

- 1) मीमांसाशास्त्रे कति अध्यायाः सन्ति।
- 2) भास्करेण कमुद्दिश्य नमस्कारो विहितः।
- 3) किं खलु धर्मजिज्ञासासूत्रम्।
- 4) को नाम धर्मः।
- 5) यजेत इत्यत्र किमस्ति अंशद्वयम्।
- 6) भावनायाः को भेदः।
- 7) इतिकर्तव्यताशब्देन किं बुध्यते।
- 8) विधेः किं लक्षणम्।
- 9) का नाम मत्वर्थलक्षणा।
- 10) विनियोगविधेः किंविधानि कानि प्रमाणानि।
- 11) आरादुपकारकस्य किं लक्षणम्।
- 12) परिसंख्यायाः किंविधाः दोषाः परिलक्ष्यन्ते।

B) पञ्च संक्षेपेण विवृणुत।

3x5=15

- 1) शाब्दीभावनायाः अंशत्रयं प्रतिपाद्यताम्।
- 2) उद्भिदा यजेत पशुकामः इत्यत्र कथं न वाक्यभेदः।
- 3) नियमविधिस्वरूपं निर्णयिताम्।
- 4) महाप्रकरणस्वरूपं किंविधम्।
- 5) पाठप्रमाणं कतिविधं कीदृशं च।
- 6) निषेधस्य किं स्वरूपम्।
- 7) अर्थवादस्य कति कीदृशाः भेदाः।

C) पञ्चसु त्रीन् विवृणुत।

5x3=15

- 1) विशिष्टविधिः
- 2) समाख्या
- 3) प्रवृत्तिक्रमः

4) पर्युदासः

5) सन्दंशः

D) एकं प्रपञ्चयत।

10x1=10

- 1) सोमेन यजेत इत्यत्र मत्वर्थलक्षणास्वीकारे का युक्तिः। अस्य मीमांसासम्मतः अर्थः कः।
- 2) प्रयोगविधिस्वरूपं संक्षेपेण निर्णयिताम्।
- 3) नामधेयनिमित्तचतुष्टयं सयुक्तिकं विचार्यताम्।

SK-315 Linguistics

Full Marks : 50

Time: 2Hours

- A) নিম্নলিখিত যেকোনো একটি প্রশ্নের উত্তর দিন। $5 \times 50 = 50$
- 1) রূপতত্ত্বগত বিচারে বৈদিক এবং লৌকিক সংস্কৃত ভাষার মধ্যে পাঁচটি পার্থক্য উদাহরণ সহ লিখুন।
অথবা
 - 2) ভারতীয় আৰ্য ভাষার মূৰ্খন্য বর্গের উৎস বিষয়ে একটি প্রবন্ধ রচনা করুন।
- B) নিম্নলিখিত যেকোনো তিনটি বিষয় সম্পর্কে লিখুন $3 \times 5 = 15$
- 1) গ্রাসমানের ধ্বনিসূত্র, 2) গ্রীক ভাষা, 3) সমবায়ী ভাষা, 4) প্রাচীন ভারতীয় আৰ্যে ধাতু ও ধাতুরূপ।
- C) নিম্নলিখিত যেকোনো পাঁচটি বিষয়ে সংক্ষিপ্ত টিকা রচনা করুন $5 \times 4 = 20$
- পরাগত-সমীভবন, আদিম্বর-লোপ, অপিনিহিতি, স্বরভক্তি, বিষমীভবন, মধ্যস্বর-লোপ।
- D) নিম্নলিখিত যেকোনো দশটি প্রশ্নের উত্তর দিন। $10 \times 5 = 50$
- 1) ইন্দো-ইউরোপিয় ভাষার \bar{a} ধ্বনি প্রাচীন-ভারতীয়-আৰ্য ভাষায় কোন্ ধ্বনিরূপে রক্ষিত হয়েছে $\bar{a}/o/e$?
 - 2) কেতুম বিভাগের একটি ভাষার নাম উল্লেখ করুন।
 - 3) হালের গাহাসত্তসঈ কোন্ ভাষায় রচিত?
 - 4) নব্য-ভারতীয়-আৰ্য ভাষার একটি সাহিত্যকীর্তির নাম উল্লেখ করুন।
 - 5) তালবীভবনের সূত্রের প্রণেতা ভাষাতাত্ত্বিকের নাম কী?
 - 6) অসমবায়ী গোত্রীয় একটি ভাষার নাম উল্লেখ করুন।
 - 7) সং. ইব > প্রা. বিঅ — এটি কোন্ জাতীয় ধ্বনিতাত্ত্বিক পরিবর্তনের দৃষ্টান্ত?
 - 8) ভাষাতত্ত্বে ধ্বনিসূত্র কাকে বলে?
 - 9) বিষমীভবন বিষয়ে পাণিনির একটি সূত্র লিখুন।
 - 10) *esti এই পদটির প্রাচীন-ভারতীয়-আৰ্য ভাষায় কী রূপ হবে?
 - 11) গ্রীমের ধ্বনিসূত্রানুসারে সংস্কৃত, গ্রীক, লাতিন ও জার্মান ভাষায় একই ধাতুর

তুলনা করলে *bh ধ্বনি জার্মান ভাষায় কোন্ ধ্বনিতে পরিণত হবে?
12) দ্রবিড় ভাষাগোষ্ঠীর অন্তর্গত একটি প্রধান ভাষার নাম উল্লেখ করুন।

SK-331 – सांख्यकारिका योगसूत्रञ्च

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः 50

साङ्ख्ये प्रश्नाः

A) यथाकामम् पञ्च प्रश्नान् उत्तरत ।

1x5=5

- 1) “आत्मा वाऽरे ज्ञातव्यः” इति श्रुतिवाक्यस्य सांख्यनये कोऽर्थः ।
- 2) एकादशको गणः किमाख्याद् अहङ्कारात् प्रवर्तते ।
- 3) “तामसमस्माद्विपर्यस्तम्” – किं तत् तामसम् ।
- 4) “तस्मात्तत्संयोगाद्...” – कारिकाम् पूर्यत ।
- 5) “सङ्घातपरार्थत्वात्...” – कारिकाम् पूर्यत ।
- 6) “त्रिगुणमविवेकि...” – कारिकाम् पूर्यत ।
- 7) वैदिकोपायस्य अविशुद्धिविषये पञ्चशिखाचार्यः किमाह ।

B) यथारुचि पञ्च प्रश्नान् समाधत्त ।

3x5=15

- 1) “तद्विपरीतः श्रेयान्” – कोऽर्थः ।
- 2) दृष्टम् प्रमाणं विशदीकुरुत ।
- 3) “तस्माच्च विपर्यासात्...” – कारिकाम् प्रपूर्य तात्पर्यमुद्घाटयत ।
- 4) कार्यस्य कारणेन अभेद एवास्तीत्यत्र कौमुदीप्रोक्तान् हेतून् उल्लिखत ।
- 5) “अर्के चेन्मधु...” – आभाणकम् प्रपूर्य प्रसङ्गमुल्लिखत ।
- 6) “पङ्कन्धवदुभयोरपि संयोगः” – संक्षेपेण व्याख्यात ।
- 1) सांख्यसारं संक्षिपत ।

C) यथाच्छन्दम् एकं व्याख्यात ।

10x1=10

- 1) सत्यकार्यवादं सकारिकं विशदीकुरुत ।
- 2) प्रमाणसामान्यलक्षणं निर्दिश्य (२ अङ्कौ), तद्विशेषलक्षणानि व्याख्यात (८ अङ्काः) ।

योगे प्रश्नाः

D) एकेन वाक्येन पञ्च समाधत्त ।

1x5=5

- 1) अभ्यासः वैराग्यं च कस्य उपायौ ।
- 2) वृत्तिसारूप्यमितरत्र इत्यत्र इतरत्रपदस्य कोऽर्थः ।
- 3) अनुमानप्रमाणस्य लक्षणं किम् ।

- 4) निद्रा वृत्तिरूपा वा, वृत्त्यभावरूपा वा ।
- 5) निरोधजः संस्कारः कं नाशयति ।
- 6) ईश्वरप्रणिधानं नाम किम् ।
- 7) व्यधिस्त्यानप्रभृतयः के ।

E) त्रीणि सूत्राणि भाष्यानुसारं व्याख्यात ।

5x3= 15

- 1) प्रत्यक्षानुमानागमाः प्रमाणानि ।
- 2) तस्यापि निरोधे सर्वनिरोधात् निर्बीजः समाधिः ।
- 3) तत्परं पुरुषख्यातेर्गुणवैतृष्ण्यम् ।
- 4) योगश्चित्तवृत्तिनिरोधः ।
- 5) अभावप्रत्ययालम्बना वृत्तिनिर्द्रा ।

A) नीचैः दत्तेषु यथेच्छं दश प्रश्नान् उत्तरत ।

1x10=10

- 1) साध्यसन्देहः कुतो न पक्षता?
- 2) योग्यता का भवति?
- 3) परामर्शस्य लक्षणं किम्?
- 4) रथो गच्छति, इत्यत्राख्यातस्य कुत्र लक्षणा भवति?
- 5) अनुपसंहारी कः, तस्योदाहरणं च किम्?
- 6) किं नाम विवरणम्?
- 7) अनुसंहारी कस्य प्रतिबन्धकः?
- 8) सपक्षः कः?
- 9) आख्यातस्य व्यापारे शक्तिरिति कस्य मतम्?
- 10) असिद्धस्य कति भेदाः?
- 11) लक्षितलक्षणा का, तदुदाहरणं च किम्?
- 12) वृत्तिः का भवति?

B) अधो लिखितेषु यथारुचि पञ्च समाधत्त ।

3x5=15

- 1) कपि संयोगी एतद्वृक्षत्वात् अत्र दोषवारणाय सिद्धान्तव्याप्तिलक्षणे किं निवेशितम्।
- 2) ज्ञायमानलिङ्गस्यानुमितौ कारणत्वस्वीकारे को दोषोऽस्तीति लिखत ।
- 3) अनुमितिप्रक्रियां यथाग्रन्थं प्रतिपादयन्तु ।
- 4) रथो गच्छति इत्यादौ तिङः कुत्र लक्षणा इति वर्णयत ।
- 5) कर्मधारये नैयायिका लक्षणां स्वीकुर्वन्ति नवेति यथाग्रन्थं प्रतिपादयत ।
- 6) तार्किकाः तत्पुरुषसमासे कुत्र लक्षणां स्वीकुर्वन्ति इति प्रतिपादयत ।
- 7) एवं जातौ एव शक्तिः न व्यक्तौ इति मतं समर्थयन्तु ।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः ।

5x3=15

- 1) अनैकान्तिकस्य सभेदं वर्णनं यथाग्रन्थं प्रतिपादयन्तु ।
- 2) शक्तिस्वरूपं न्यायदिशा यथाग्रन्थं प्रतिपादयन्तु ।
- 3) योग्यतास्वरूपं यथाग्रन्थं विस्तरेण प्रतिपादयन्तु ।

4) पूर्वपक्षव्याप्तिलक्षणे साध्यतावच्छेदकसम्बन्धनिवेशफलं लिख ।

5) संख्याभिधानयोग्यश्च कर्मत्वाद्यनवरुद्धः प्रथमान्तपदोपस्थाप्यः इति ग्रन्थं प्रकाशय ।

D) निम्नलिखितेषु अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत ।

10x1=10

1) परामर्शस्वरूपं यथाग्रन्थं विस्तरेण प्रतिपादयत ।

2) यथाग्रन्थं पदस्वरूपं प्रतिपाद्य तद्भेदान् विस्तरेण प्रतिपादयत ।

A) नीचैः दत्तेषु यथेच्छं दश प्रश्नान् उत्तरत ।

1x10=10

- 1) वृत्त्यनियामकसम्बन्धावच्छिन्ना प्रतियोगिता भवति नवा?
- 2) संख्या स्वादिप्रत्ययार्थः इति केषां मतम्?
- 3) चैत्रस्य गुरुकुलम् इत्यस्य कोऽर्थः?
- 4) कलञ्चभक्षणाभावजन्यमपूर्वम् इत्याख्यातार्थमुख्यविशेष्यको बोधः केषां नये?
- 5) राजपुरुषः इत्यत्र राजपदस्य कस्मिन्नर्थे लक्षणा भवति?
- 6) प्रथमार्थसंख्यायाः प्रकृत्यर्थे केन सम्बन्धेनान्वयो भवति?
- 7) कीदृशं तात्पर्यं स्वारसिकप्रयोगनियामकम्?
- 8) प्रकृत्यर्थे विशेषणविधयान्वयिनी संख्यैव कस्याः अर्थः?
- 9) एकवचनत्वं कुतो न जातिः?
- 10) एतदभिप्रायेण जानातीत्यादौ आख्यातस्य निरर्थकतां कः उरीचकार?
- 11) येषां नये स्वत्वं षष्ठ्यर्थः तन्नये राज्ञो न पुरुषः इत्यस्यार्थः कः?
- 12) न कलञ्चं भक्षयेत् इत्यस्यार्थः नैयायिकनये कः?

B) अधो लिखितेषु यथारुचि पञ्च समाधत्त ।

3x5=15

- 1) पचति चैत्रः इत्यत्र आख्यातस्य निरर्थकत्वं प्रतिपादयितुः मतं खण्डयन्तु ।
- 2) परेतु मते मुखं चन्द्रः इत्यादौ कथं शाब्दबोध इति प्रतिपादयत ।
- 3) स्वत्वं षष्ठ्यर्थः इति मतानुसारं राज्ञः पुरुषः, राज्ञः न पुरुष इत्यनयोः शाब्दबोधप्रक्रियां प्रतिपादयन्तु ।
- 4) शरैः शातितपत्रः, चैत्रस्य दासभार्या इत्यनयोः साधुत्वम्, ऋद्धस्य राजमातङ्गाः इत्यस्य असाधुत्वं च प्रतिपादयन्तु ।
- 5) तण्डुलं पचति, इत्यस्य संसर्गतावादिमतानुसारं शाब्दबोधं सम्पाद्य तण्डुलः पचति, इत्यत्र भेदान्वयबोधस्य वारणं कथं कृतमिति यथाग्रन्थं लिखन्तु ।
- 6) एकवचनत्वादिकं न जातिविशेषः, सुस्वादिना साङ्कर्यात् इति ग्रन्थस्य तात्पर्यं लिखन्तु ।
- 7) राज्ञः पुरुषः इत्यादौ षष्ठ्यादेः स्वत्वादिवाचकत्वम् आवश्यकं नवेति यथाग्रन्थं लिखन्तु ।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः।

5x3=15

- 1) निपातातिरिक्तप्रातिपदिकार्थयोः क्रियातादृशप्रातिपदिकार्थयोश्च भेदेन साक्षादन्वयबोधस्य अव्युत्पन्नत्वात् इति नियमे निपातातिरिक्तविशेषणस्य फलं लिखन्तु।
- 2) तण्डुलं पचति इत्यादौ तण्डुलादिपदस्यैव तण्डुलादिकर्मके लक्षणा विभक्तिस्तु साधुत्वार्था, एवं राजा पुरुषः इत्यादावपि इति मतमुपस्थापयन्तु।
- 3) जानाति इत्यादौ तिङ्ः निरूढलक्षणामभ्युपगच्छतां तात्पर्यं लिखन्तु।
- 4) पाणिनिसङ्केतसम्बन्धेनैकवचनपदवत्त्वम् एकवचनत्वमिति मतमुपस्थाप्य खण्डयन्तु।
- 5) न च नञ्समभिव्याहारस्थलानुरोधेन षष्ठ्यादेः स्वत्वादिवाचकत्वेऽपि राज्ञः पुरुषः इत्यादौ षष्ठ्यर्थस्य संसर्गमर्यादया भानमुचितम् इति पक्षमुपस्थाप्य खण्डयन्तु।

D) निम्नलिखितेषु अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत।

10x1=10

- 1) राजपुरुषः इत्यादौ लक्षणास्वीकरणस्य सार्थकत्वं प्रतिपादयन्तु।
- 2) प्रथमार्थसंख्यानिष्ठशक्यतानिरूपितशक्ततावच्छेदकं किमिति यथाग्रन्थं लिखन्तु।

A) एकेन वाक्येन उत्तरत।

1x15= 15

- 1) शान्तरसस्य स्थायिभावः कः।
- 2) रसः उत्पद्यते इति कः अवदत्।
- 3) गुणीभूतव्यङ्ग्ये कति प्रकाराः।
- 4) उत्प्रेक्षावाचकाः के।
- 5) कविः कुत्र प्रजापतिः।
- 6) पञ्च महाकाव्यानि कानि।
- 7) प्रतिभाशब्दः कस्मात् धातोः व्युत्पन्नः।
- 8) विभावस्य भेदद्वये किम्?
- 9) आलङ्कारिकमते कति वृत्तयः।
- 10) काव्यात् कीदृशो जीवनबोधः भवति।
- 11) सद्यःपरनिर्वृतिः का।
- 12) भावुको नाम कः।
- 13) जलशब्दः कुतः घटरूपार्थं न प्रतिपादयति।
- 14) गङ्गायां घोषः इत्यत्र का लक्षणा।
- 15) जानकीप्राणबन्धः कः।
- 16) कः बलवृन्दं विदलति।
- 17) रसस्य आत्मानन्दमयत्वे प्रमाणश्रुतिः का।
- 18) कुत्र अलङ्कारस्य अलङ्कार्यता?

B) सप्तसु पञ्च समासेन विवृणुत।

3x5= 15

- 1) काव्यस्य कारणं निरूपयत।
- 2) काव्यं कान्तासम्मितमिति कुतः उच्यते।
- 3) गङ्गायां घोषः इत्यत्र लक्षणायाः समन्वयं प्रदर्शयतु।
- 4) ओजोगुणं सोदाहरणं प्रतिपादयत।
- 5) अर्थालङ्कारविषये लघुटिप्पणीं रचयत।

- 6) करुणरसः आनन्दरूपः कथं भवति ।
- 7) अलङ्कारशास्त्राधिकारी कः ।

C) चतुर्षु द्वे विशदयत ।

5x2= 10

- 1) कविषुषये लघुप्रबन्धं रचयत ।
- 2) विवेकानन्दपादोक्तदिशा शिवस्वरूपं वर्णयत ।
- 3) मङ्गलश्लोकं सान्त्वयप्रतिपदार्थं व्याख्यात ।
- 4) व्यञ्जनाविषये विस्तरेण पर्यालोचयत ।

D) सप्तसु पञ्चानां समस्तपदानां विग्रहं समासनाम च लिखत ।

2x5= 10

- 1) सङ्केतितार्थबोधकः ।
- 2) मुख्यार्थबाधादयः ।
- 3) लक्षणामूलध्वनिः ।
- 4) वागर्थप्रतिपत्तिः ।
- 5) जानकीविरहपीडितः ।
- 6) सरोरुहाक्षी ।
- 7) गोदातटनिस्पृहः ।

SK-412, वेतालपञ्चविंशत्यादिभ्यश्चिता अंशाः ।

समयावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः:- 50

A) यथेष्टं दशानाम् प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत ।

1x10=10

- 1) आहारनिद्रा... – श्लोकम् पूर्यत ।
- 2) उद्यमेन हि... – श्लोकम् पूर्यत ।
- 3) हीयते हि... – श्लोकम् पूर्यत ।
- 4) "स तत्र सिंहानाम्... तीरतरोर्मूले समुपाविशत्" – यथाग्रन्थम् पूर्यत ।
- 5) "तत्पिता प्राणव्यतेऽपि ताम्...दिवानिशं तत्रैव तस्थुः" – यथाग्रन्थम् पूर्यत ।
- 6) कन्यया कर्णे उत्पलं निहितम् इत्यस्य कोऽभिप्रायः ।
- 7) अस्थिक्षेप्ता कस्मात् मन्दारवतीं नार्हति ।
- 8) मन्त्रपाठेन यः मन्दारवतीमुज्जीवयामास स तां कस्मात् नार्हति ।
- 9) "जहार" इत्यत्र को धातुः, को धात्वर्थः, को लकारः, के च पुरुषवचने?
- 10) "निरगात्" इत्यत्र को धातुः, को धात्वर्थः, को लकारः, के च पुरुषवचने?
- 11) कर्मन्-शब्दस्य लिङ्गं निर्दिश्य प्रथमायां सर्वाणि रूपाणि लिखत ।
- 12) लक्ष्मी-शब्दस्य तृतीयायां सर्वाणि रूपाणि लिखत ।

B) यथेष्टं पञ्च समाधत्त ।

3x5=15

- 1) वीराणां चित्तं कीदृशमित्याह ग्रन्थकृत्, कश्चात्र प्रसङ्गः?
- 2) वाराणसीं तस्याः राजानञ्च ग्रन्थोक्तविशेषणैः वर्णयत ।
- 3) "यः क्लेशेन... पतिर्भवितुमर्हति ।" – यथाग्रन्थम् प्रपूर्य प्रसङ्गमुल्लिखत ।
- 4) शुक्रशारिकयोर्मध्ये विवादः कथमुत्पन्नः ।
- 5) अर्थागमो नित्यम्... – सान्न्वयं सार्थम् पूर्यत ।
- 6) उद्योगिनम् पुरुषम्... – सान्न्वयं सार्थम् पूर्यत ।
- 7) रूपयौवनम्... – सान्न्वयं सार्थम् पूर्यत ।

C) यथाभिरुचि त्रीणि विशदयत ।

5x3=15

- 1) वृद्धव्याघ्रेण दानमधिकृत्य किं किमुक्तम् ।
- 2) दैवादपि पुरुषकार एव आश्रयणीय इत्येतत् सहेतुकम् प्रदर्शयत ।
- 3) सुदर्शनमहाराजस्य विष्णुशर्मणश्च मध्ये जातं सम्भाषणं विवृणुत ।

- 4) मन्दारवतीपुनरुज्जीवनसम्बद्धां द्वितीयकथां संक्षिपत ।
- 5) ज्ञानिविज्ञानिशूरसम्बद्धाम् पञ्चमकथां संक्षिपत ।

D) एकं व्याख्यात ।

10x1 = 10

- 1) मन्दारवतीपुनरुज्जीवनसम्बद्धां द्वितीयकथां संक्षिपत ।
- 2) पुत्रो जायते चेत् कीदृशः स्यादित्येतत् हितोपदेशग्रन्थोक्तदिशा वर्णयत ।

SK-431 संस्कृतसाहित्येतिहासः

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) नीचैः दत्तेषु यथेच्छं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10= 10

- 1) यज्ञे कति ऋत्विजः भवन्ति?
- 2) शतपथब्राह्मणं कस्य वेदस्य?
- 3) कल्पः वेदस्य किम् अङ्गम्?
- 4) शुल्बशब्दस्य कोऽर्थः?
- 5) रघुवंशे कति सर्गाः सन्ति?
- 6) कस्मिन् शिलालेखे भारवेः नामोल्लेखः प्राप्यते?
- 7) नैषधीयचरितस्य मल्लिनाथप्रणीता टीका का?
- 8) गउडवहोकाव्यं केन विरचितम्?
- 9) भामिनीविलासः कस्य कृतिः?
- 10) नलचम्पूः कस्य कृतिः?
- 11) कुन्दमाला कस्य कृतिः?
- 12) दशावतारचरितं कस्य कृतिः?

B) अधो लिखितेषु यथारुचि पञ्च समाधत्त।

3x5= 15

- 1) को नाम वेदः?
- 2) ज्यौतिषम्।
- 3) समवकारः।
- 4) निरुक्तम्।
- 5) शास्त्रकाव्यस्य स्वरूपं लिखत।
- 6) अङ्कः।
- 7) व्यायोगः।

C) अत्र त्रयः समाधेयाः।

5x3= 15

- 1) माघः।
- 2) विशाखदत्तः।
- 3) मेघदूतम्।

4) क्षेमेन्द्रः।

5) कल्हणः।

D) निम्नलिखितेषु अनुप्रियमेकम् अनुबधीत।

10x1 = 10

1) रामायणम्।

2) भट्टिकाव्यम्।

SK-431 संस्कृतसाहित्येतिहासः

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

- A) नीचैः दत्तेषु यथेच्छं दश प्रश्नान् उत्तरत। 1x10= 10
- 1) सामशब्दस्य कोऽर्थः।
 - 2) शुक्लयजुर्वेदे कति अध्यायाः सन्ति।
 - 3) मुक्तिकोपनिषदि उपनिषदां संख्या का उल्लिखिता।
 - 4) वेदाङ्गानां कानि नामानि।
 - 5) रामायणे कति काण्डानि सन्ति।
 - 6) कालिदासेन रचितं गद्यकाव्यद्वयं किम्।
 - 7) शिशुपालवधं केन रचितम्।
 - 8) नैषधचरिते कः नैषधः।
 - 9) नारीकवीनां मध्ये किमपि नामद्वयम् उल्लिख्यताम्।
 - 10) जयदेवेन रचितं काव्यद्वयं किम्।
 - 11) भट्टनारायणेन रचितं काव्यं किम्।
 - 12) वासवदत्ता केन रचिता।
- B) अधोलिखितेषु यथारुचि पञ्च समाधत्त। 3x5= 15
- 1) सामवेदपरिचयः संक्षेपेण दीयताम्।
 - 2) प्रातिशाख्यग्रन्थस्य का उपयोगिता।
 - 3) अश्वघोषः कालिदासात् पूर्ववर्ती न वा।
 - 4) दूतकाव्यस्य परिचयः प्रदीयताम्।
 - 5) प्रबोधचन्द्रोदयनाटकस्य वैशिष्ट्यं किम्।
 - 6) दशकुमारचरिते दशकुमाराणां नामानि कानि।
 - 7) बृहत्कथायाः गुरुत्वं किम्।
- C) त्रयाणां परिचयो देयः। 5x3= 15
- 1) आरण्यकम्।
 - 2) महाभारतरचनाकालः।
 - 3) किरातार्जुनीयम्।
 - 4) स्वप्नवासवदत्तम्।
 - 5) बाणभट्टः।

D) निम्नलिखितेषु अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत।

10x1 = 10

- 1) वेदाङ्गसाहित्ये कल्पसूत्राणां परिचयः प्रदीयताम्।
- 2) कालिदासरचितानां रूपकाणां परिचयः प्रदीयताम्।
- 3) दण्डिनः पदलालित्यम् इति वाक्यस्याशयः दशकुमारचरितमाश्रित्य प्रतिपाद्यताम्।

A) एकेन वाक्येन समाधत्त।

1x10=10

- 1) गुणाः कस्य उत्कर्षहेतवः।
- 2) का नाम रीतिः।
- 3) प्रयोजनविशिष्टे तीरे लक्षणा कुतो न युक्ता।
- 4) यावत्कार्यप्रसारिणी वृत्तिः का।
- 5) एकप्रकारको ध्वनिः कः।
- 6) उपमानोपमेययोः कीदृशं सादृश्यम् उपमालङ्कारः।
- 7) कुवलयानन्दस्य लक्ष्यलक्षणश्लोकाः प्रायः कुत्रत्याः।
- 8) रसधर्मभूताः गुणाः रसाभासादिषु वर्तन्ते उत न।
- 9) विवक्षितान्यपरवाच्यध्वनिः इत्यत्र विग्रहः कथम्।
- 10) पदद्योत्येन ध्वनिना सुकवेः भारती का इव भाति।
- 11) दर्पणकारमते काव्यं कतिविधम्।
- 12) शब्दशक्तिः इत्यस्य किं लक्षणम्।

B) पञ्च संक्षेपेण विवृणुत।

3x5=15

- 1) स्वतः सम्भाविना वस्तुना वस्तुध्वनिं सोदाहरणं निरूपयत।
- 2) निपातस्य व्यञ्जकत्वं सोदाहरणं निरूपयत।
- 3) अनन्वयालङ्कारं सोदाहरणं प्रतिपादयत।
- 4) माधुर्यं द्रुतिकारणं, निरस्यत।
- 5) इतराङ्गनामकं गुणीभूतव्यङ्ग्यं सोदाहरणं प्रतिपादयत।
- 6) शब्दशक्तिमूलं वस्तुध्वनिं सोदाहरणं निरूपयत।
- 7) पाञ्चालीं रीतिं सलक्षणोदाहरणं निरूपयत।

C) पञ्चसु त्रीन् विवृणुत।

5x3=15

- 1) अर्थशक्त्युद्भवध्वनेः द्वादश प्रकारान् उल्लिख्य अभीष्टं प्रकारद्वयं सोदाहरणं दर्शयत।
- 2) गुणीभूतव्यङ्ग्यलक्षणं निरूप्य अष्टसु तत्प्रकारेषु अभीष्टं प्रकारत्रयं सोदाहरणं दर्शयत।
- 3) अभिधातात्पर्यलक्षणाभिः रसो न बोध्यते, ग्रन्थोक्तदिशा समर्थयत।

- 4) गुणसामान्यलक्षणं निरूप्य माधुर्यगुणं सलक्षणं सोदाहरणं निरूपयत ।
- 5) उत्प्रेक्षालंकारस्य षट् प्रकारान् सोदाहरणं दर्शयत ।

D) एकं प्रपञ्चयत ।

10x1 = 10

- 1) उत्तमकाव्यलक्षणं निरूप्य अत्यन्ततिरस्कृतवाच्यध्वनिं सोदाहरणं प्रदर्श्य भ्रम धार्मिक इत्यादौ विपरीतलक्षणां निराकुरुत ।
- 2) नानुमानं रसादीनां व्यङ्ग्यानां बोधनक्षमम् । साधयत ।

RKMVERI/DSS/MAIS/17-22/J2018/SK-501, वेदपाठः (Set-1)

अधः प्रतीकसूचितमन्त्रान् हस्तसञ्चालनपुरस्सरं सस्वरमुच्चारयत ।

- 1) (ऋग्वेदे) अग्निःसूक्तम्
- 2) (ऋग्वेदे) सूर्यःसूक्तम्
- 3) (यजुर्वेदे) शिवसङ्कल्पःसूक्तम्
- 4) (सामसंहितायाम्) द्वितीया दशतिः
- 5) (सामगाने) गणपतिसंहिता- १,२
- 6) (अथर्ववेदे) भूमिःसूक्तम्- ९-१६
- 7) (अथर्ववेदे) दीर्घायुष्यःसूक्तम्- १-८
- 8) (विकृतिपाठे) त्र्यम्बकम्- संहितापाठः, पदपाठः, क्रमपाठः, घनपाठः- त्र्यम्बकम्... पुष्टिवर्धनम्।

RKMVERI/DSS/MAIS/17-22/J2018/SK-501, वेदपाठः (Set-2)

अधः प्रतीकसूचितमन्त्रान् हस्तसञ्चालनपुरस्सरं सस्वरमुच्चारयत ।

- 1) (ऋग्वेदे) श्रद्धाःसूक्तम्
- 2) (ऋग्वेदे) अक्षःसूक्तम्- ७-१२
- 3) (यजुर्वेदे) पुरुषःसूक्तम्-१-११
- 4) (सामसंहितायाम्) प्रथमा दशतिः
- 5) (सामगाने) गणपतिसंहिता- ३,४
- 6) (अथर्ववेदे) भूमिःसूक्तम्- १-८
- 7) (अथर्ववेदे) अपां भेषजःसूक्तम्- ५-८
- 8) (विकृतिपाठे) त्र्यम्बकम्- जटापाठः, घनपाठः- उर्वारुकम्... अमुतः ।

RKMVERI/DSS/MAIS/17-22/J2018/SK-501, वेदपाठः (Set-3)

अधः प्रतीकसूचितमन्त्रान् हस्तसञ्चालनपुरस्सरं सस्वरमुच्चारयत ।

- 1) (ऋग्वेदे) देवीःसूक्तम्
- 2) (ऋग्वेदे) हिरण्यगर्भःसूक्तम्- १-५
- 3) (अथर्ववेदे) दीर्घायुष्यःसूक्तम्- ९-१७

- 4) (यजुर्वेदे) पुरुषसूक्तम्- १२-२२
- 5) (सामसंहितायाम्) तृतीया दशतिः- १-७
- 6) (सामगाने) गणपतिसंहिता- १,४
- 7) (अथर्ववेदे) भूमिसूक्तम्- १७-२४
- 8) (विकृतिपाठे) यज्ञेन यज्ञम्- संहितापाठः, पदपाठः, क्रमपाठः, घनपाठः- यज्ञेन... आसन्।

RKMVERI/DSS/MAIS/17-22/J2018/SK-501, वेदपाठः (Set-4)

अधः प्रतीकसूचितमन्त्रान् हस्तसञ्चालनपुरस्सरं सस्वरमुच्चारयत।

- 1) (ऋग्वेदे) स्वस्तिसूक्तम्
- 2) (ऋग्वेदे) सोमसूक्तम्
- 3) (यजुर्वेदे) तृतीयोऽध्यायः- १३
- 4) (सामसंहितायाम्) तृतीया दशतिः- ८-१४
- 5) (सामगाने) सेतुसाम
- 6) (अथर्ववेदे) भूमिसूक्तम्- २५-३२
- 7) (अथर्ववेदे) मेधाजननसूक्तम्
- 8) (विकृतिपाठे) यज्ञेन यज्ञम्- जटापाठः, घनपाठः- ते ह ... देवाः।

RKMVERI/DSS/MAIS/17-22/J2018/SK-501, वेदपाठः (Set-5)

अधः प्रतीकसूचितमन्त्रान् हस्तसञ्चालनपुरस्सरं सस्वरमुच्चारयत।

- 1) (ऋग्वेदे) अक्षसूक्तम्- १-६
- 2) (ऋग्वेदे) संज्ञानसूक्तम्
- 3) (यजुर्वेदे) शिवसङ्कल्पसूक्तम्- १०
- 4) (सामसंहितायाम्) द्वितीया दशतिः- १०
- 5) (सामगाने) गणपतिसंहिता- १,२
- 6) (अथर्ववेदे) भूमिसूक्तम्- ९-१६
- 7) (अथर्ववेदे) अपां भेषजसूक्तम्
- 8) (विकृतिपाठे) त्र्यम्बकम्- संहितापाठः, पदपाठः, क्रमपाठः, घनपाठः- त्र्यम्बकम्...
पुष्टिवर्धनम्।

RKMVERI/DSS/MAIS/16-21/J2018/SK-502 वेदपाठः (Set-1)

अधः प्रतीकसूचितमन्त्रान् हस्तसञ्चालनपुरस्सरं सस्वरमुच्चारयत ।

- 1) (ऋग्वेदे) सरस्वतीसूक्तम्(१-१४) ।
- 2) (ऋग्वेदे) नासदीयसूक्तम् ।
- 3) (ऋग्वेदे) बृहस्पतिसूक्तम् (१०) ।
- 4) (अथर्ववेदे) प्राणसूक्तम् (१५) ।
- 5) (सामसंहितायाम्) प्रथमा दशतिः ।
- 6) (सामगाने) पञ्चमं गानम् ।
- 7) (यजुःसंहितायाम्) पञ्चमाध्यायः(१-२३)
- 8) (विकृतिपाठे) ओषधयः..... ।।

RKMVERI/DSS/MAIS/16-21/J2018/SK-502 वेदपाठः (Set-2)

अधः प्रतीकसूचितमन्त्रान् हस्तसञ्चालनपुरस्सरं सस्वरमुच्चारयत ।

- 1) (ऋग्वेदे) सरस्वतीसूक्तम्(१५-३०) ।
- 2) (ऋग्वेदे) सवतुसूक्तम् ।
- 3) (अथर्ववेदे) कालसूक्तम्(१०) ।
- 4) (ऋग्वेदे) पुरुरवा- उर्वशीसंवादः(१३) ।
- 5) (सामसंहितायाम्) द्वितीया दशतिः ।
- 6) (सामगाने) षष्ठं गानम् ।
- 7) (यजुःसंहितायाम्) चतुर्थाध्यायः ।
- 8) (विकृतिपाठे) वेदाहमेतम्..... ।

RKMVERI/DSS/MAIS/16-21/J2018/SK-502 वेदपाठः (Set-3)

अधः प्रतीकसूचितमन्त्रान् हस्तसञ्चालनपुरस्सरं सस्वरमुच्चारयत ।

- 1) (ऋग्वेदे) सरस्वतीसूक्तम्(१-१४) ।
- 2) (ऋग्वेदे) इन्द्रसूक्तम् ।
- 3) (ऋग्वेदे) वरुणसूक्तम् ।
- 4) (अथर्ववेदे) सांमनस्यसूक्तम् ।
- 5) (सामसंहितायाम्) तृतीया दशतिः ।

- 6) (सामगाने) सप्तमं गानम्।
- 7) (यजुःसंहितायाम्) पञ्चमाध्यायः(२३-४६)।
- 8) (विकृतिपाठे) ओषधयः.....।।

RKMVERI/DSS/MAIS/16-21/J2018/SK-502 वेदपाठः (Set-4)

अधः प्रतीकसूचितमन्त्रान् हस्तसञ्चालनपुरस्सरं सस्वरमुच्चारयत।

- 1) (ऋग्वेदे) सरस्वतीसूक्तम्(१५-३०)।
- 2) (ऋग्वेदे) वरुणसूक्तम्।
- 3) (ऋग्वेदे) यमयमीसंवादः।
- 4) (अथर्ववेदे) ब्रह्मचर्यसूक्तम् (१०)।
- 5) (सामसंहितायाम्) प्रथमा दशतिः।
- 6) (सामगाने) अष्टमं गानम्।
- 7) (यजुःसंहितायाम्) चतुर्थः अध्यायः।
- 8) (विकृतिपाठे) वेदाहमेतम्....।

RKMVERI/DSS/MAIS/16-21/J2018/SK-502 वेदपाठः (Set-5)

अधः प्रतीकसूचितमन्त्रान् हस्तसञ्चालनपुरस्सरं सस्वरमुच्चारयत।

- 1) (ऋग्वेदे) सरस्वतीसूक्तम्(१-१४)।
- 2) (ऋग्वेदे) उषासूक्तम् (१५)।
- 3) (ऋग्वेदे) सवितृसूक्तम्।
- 4) (अथर्ववेदे) शान्तिसूक्तम्।
- 5) (सामसंहितायाम्)- द्वितीया दशतिः।
- 6) (सामगाने)- पञ्चमं गानम्।
- 7) (यजुःसंहितायाम्)- चतुर्थाध्यायः।
- 8) (विकृतिपाठे)- ओषधयः.....।

RKMVERI/DSS/MA/15-20/J2018/SK-503 वेदपाठः (Set-1)

अधः प्रतीकसूचितमन्त्रान् हस्तसञ्चालनपुरस्सरं सस्वरमुच्चारयत ।

- 1) (ऋग्वेदे) विष्णुसूक्तम्
- 2) (अथर्ववेदे) राष्ट्राभिवर्धनसूक्तम्
- 3) (सामसंहितायाम्) दशतिः - इहेव शृण्व....५, तद्वो गाय.....३
- 4) (रुद्राष्टाध्याय्याम्) १ मन्त्रतः १६ मन्त्रपर्यन्तम्
- 5) (विकृतिपाठे) सहस्रशीर्षा इत्यस्य पदपाठः, क्रमपाठः, जटापाठश्च
- 6) (सामगाने) १, ४, १० च

RKMVU/DSS/Int MA/15-20/J2018/SK-503 वेदपाठः (Set-2)

अधः प्रतीकसूचितमन्त्रान् हस्तसञ्चालनपुरस्सरं सस्वरमुच्चारयत ।

- 1) (ऋग्वेदे) श्रीसूक्तस्य १ मन्त्रतः १६ मन्त्रपर्यन्तम्
- 2) (अथर्ववेदे) मधुविद्या
- 3) (सामसंहितायाम्) दशतिः- उद्धेदभि...४, अपादु शिप्रियन्ध.....६
- 4) (यजुर्वेदे) ६८ मन्त्रतः ८३ मन्त्रपर्यन्तम्
- 5) (विकृतिपाठे) सहस्रशीर्षा इत्यस्य संहितापाठः घनपाठश्च
- 6) (सामगाने) २, ५, ८ च

RKMVU/DSS/Int MA/15-20/J2018/SK-503 वेदपाठः (Set-3)

अधः प्रतीकसूचितमन्त्रान् हस्तसञ्चालनपुरस्सरं सस्वरमुच्चारयत ।

- 1) (ऋग्वेदे) आ नो भद्राः सूक्तम्
- 2) (अथर्ववेदे) ब्रह्मविद्या
- 3) (सामसंहितायाम्) दशतिः- पान्तमा वो....७, इहेव शृण्व....५,
- 4) (यजुर्वेदे) ८४ मन्त्रतः ९९ मन्त्रपर्यन्तम्
- 5) (विकृतिपाठे) व्वेदाहम् इत्यस्य पदपाठः, क्रमपाठः, जटापाठश्च
- 6) (सामगाने) ३, ६, ९

RKMVU/DSS/Int MA/15-20/J2018/SK-503 वेदपाठः (Set-4)

अधः प्रतीकसूचितमन्त्रान् हस्तसञ्चालनपुरस्सरं सस्वरमुच्चारयत ।

- 1) (ऋग्वेदे) दुर्गासूक्तम्
- 2) (अथर्ववेदे) आत्मविद्या
- 3) (सामसंहितायाम्) दशतिः- तद्वो गाय.....३, अपादु शिप्रियन्ध.....६,
- 4) (रुद्राष्टाध्याय्याम्) १ मन्त्रतः १६ मन्त्रपर्यन्तम्
- 5) (विकृतिपाठे) व्वेदाहम् इत्यस्य संहितापाठः घनपाठश्च
- 6) (सामगाने) ७, १, ४ च

RKMVU/DSS/Int MA/15-20/J2018/SK-503 वेदपाठः (Set-5)

अधः प्रतीकसूचितमन्त्रान् हस्तसञ्चालनपुरस्सरं सस्वरमुच्चारयत ।

- 1) (ऋग्वेदे) आ नो भद्रा सूक्तम्
- 2) (अथर्ववेदे) राष्ट्राभिवर्धनसूक्तम्
- 3) (सामसंहितायाम्) दशतिः- इहेव शृण्व.....५, पान्तमा वो.....७,
- 4) (यजुर्वेदे) ६८ मन्त्रतः ८३ मन्त्रपर्यन्तम्
- 5) (विकृतिपाठे) सहस्रशीर्षा इत्यस्य पदपाठः, क्रमपाठः, जटापाठश्च
- 6) (सामगाने) ५, ६, २ च

SH-601 Spiritual Heritage of India

Full Marks:50

Time:2Hours

A) অতি সংক্ষিপ্ত উত্তর দাও (যেকোন ১১ টি) : 1 x 11 = 11

- 1) চিকিৎসাদির সুবিধার জন্য ভক্তেরা শ্রীরামকৃষ্ণদেব কে দক্ষিণেশ্বর হইতে কোথায় স্থানান্তরিত করেছিলেন ?
- 2) কত খ্রীষ্টাব্দে শ্রীরামকৃষ্ণদেব তাঁহার নরলীলার অবসান ঘটিয়ে এই মর্ত্যধাম ত্যাগ করেন তারিখ সহ লেখ।
- 3) শ্রীরামকৃষ্ণ-সন্ন্যাসীসংঘের ভিত্তি-পত্তন কার দ্বারা হয়েছিল ?
- 4) শ্রীরামকৃষ্ণসংঘের প্রথম মঠটি কোথায় অবস্থিত ছিল ?
- 5) হাতরাসের স্টেশন মাষ্টারের নাম লেখ যার সাথে স্বামীজীর বিশেষ পরিচয় হয়েছিল ?
- 6) শিকাগো ধর্মসভায় সদস্য-নির্বাচনী সংসদের সভাপতি কে ছিলেন ?
- 7) কাহার স্বেচ্ছা-প্রদত্ত অর্থে প্রথম মঠটি ভাড়া নেওয়া হয় ?
- 8) আমেরিকার হার্ভার্ড বিশ্ববিদ্যালয়ের গ্রীক ভাষার অধ্যাপকের নাম কী ছিল ?
- 9) শিকাগো ধর্ম মহাসভার উদ্বোধন কোথায় কবে হয় (সন-মাস-তারিখ সহ) লেখ।
- 10) প্রথমবার আমেরিকার কাজ কিছুটা গুছিয়ে স্বামীজী কোন জায়গার জন্য রওনা হন ও কত সালে লেখ।
- 11) আমেরিকাবাসীরা স্বামীজীকে কি নাম দিয়েছিলেন ?
- 12) স্বামীজীর বক্তৃতাাদি লিখে রাখবার জন্য যে ইংরেজ সাংকেতিক লেখককে নিযুক্ত করা হয়েছিল তার নাম লেখ।
- 13) ১৮৯৫ সালের কাছাকাছি সময়ে স্বামীজী তাঁহার যে বিখ্যাত গ্রন্থটি রচনা করেন তার নাম লেখ।

B) সংক্ষিপ্ত উত্তর দাও (যেকোন ৩টি): 3 x 3 = 9

- 1) "বেদান্তের এই সকল তত্ত্ব অরণ্যে বা গিরি গুহায় আবদ্ধ থাকবে না" - তাহলে স্বামীজী কি চেয়েছিলেন
- 2) স্বামীজী কলিকাতার যুবকগণকে কি বলেছিলেন লেখ।

- 3) দেহত্যাগের পূর্বে শ্রীরামকৃষ্ণদেব তাঁর সাধনা লব্ধ সমস্ত শক্তি স্বামীজীর মনের মধ্যে সঞ্চারিত করে তাকে কী বলেছিলেন ?
- 4) "এই শ্রদ্ধা তোমাদের ভিতর প্রবেশ করুক" – এই সম্বন্ধে স্বামীজী যা বলেছিলেন লেখ।
- 5) স্বামীজীর প্রবর্তিত এই মিশনের প্রধান উদ্দেশ্যগুলি লেখ।নাতিদীর্ঘ প্রবন্ধ লেখ (যেকোন ৪টি) : $5 \times 4 = 20$
- 6) "এই প্রথম ভাষণেই স্বামীজী আমেরিকাবাসীর হৃদয় জয় করিয়া লইলেন" – কিভাবে ও এরপর যা ঘটেছিল লেখ।
- 7) প্রত্যেক মানুষের মধ্যে যে তিনটি গুণের তারতম্যে মনুষ্যত্ব বিকাশের যে তারতম্য ঘটে সেই গুণগুলির নাম উল্লেখ করে পৃথক পৃথক ভাবে বিশ্লেষণ কর।
- 8) "স্বামীজী বারে বারে সতর্ক করিয়া দিয়াছেন যে, ধর্মকে আঁকড়াইয়া ধরিয়া এইসব করিতে হইবে" - কিভাবে ও কেন করতে হবে তা ব্যাখ্যা কর।
- 9) "বৈরাগ্য ও কুড়েমিতে আকাশ-পাতাল তফাত" – স্বামীজীর এই উক্তিটি তাঁহার ভাবানুযায়ী ব্যাখ্যা কর।
- 10) "শ্রী রামকৃষ্ণদেবের মতো স্বামীজী ও যুবকদের নিকট হইতে অনেককিছু প্রত্যাশা করিতেন" – কি ও কেন প্রত্যাশা করতেন ? তিনি যুবকদের কি বলেছিলেন লেখ।
- 11) "ছাত্র জীবন ভোগের জীবন নহে প্রস্তুতির জীবন" – এই সম্বন্ধে স্বামীজী যা বলেছিলেন লেখ।

C) সুবিস্তারিত আলোচনা কর (যেকোন ১টি) : $1 \times 10 = 10$

- 1) "১৮৯৩ খ্রীষ্টাব্দের ৩০ জুলাই রাতে স্বামীজী শিকাগো পৌঁছান" – শিকাগো শহরে পৌঁছে সেইদিন থেকে ধর্মসভায় যোগদানের আগের দিন পর্যন্ত তাঁর জীবনে যে সব ঘটনা ঘটেছিল তার বিস্তারিত বর্ণনা দাও।
- 2) "১৮৯৭ খ্রীষ্টাব্দের ১৫ই জানুয়ারী স্বামী বিবেকানন্দ কলম্বো বন্দরে পদার্পণ করিলেন" – তাঁহার স্বদেশ প্রত্যাগমনের অভিজ্ঞতা, কলম্বোতে তাঁর অভ্যর্থনা, অভিনন্দনের আয়োজন ও ইহার উত্তরে স্বামীজী যা বলেছিলেন তা বিস্তৃত আলোচনা কর।

Full Marks : 50

Time:2 Hours

D) যে কোন 10 টি প্রশ্নের উত্তর দাও :

1 x 10 = 10

- 1) রানি রাসমণির বাসস্থান কোথায় অবস্থিত ?
- 2) রামচাঁদ বন্দোপাধ্যায়ের পৈতৃক বাসভূমি কোথায় ছিল?
- 3) শ্রীরামকৃষ্ণের পূণ্য জন্মভূমি কোথায় অবস্থিত?
- 4) বিবাহের সময় মা সারদাদেবীর বয়স কত ছিল ?
- 5) রামসদয় কাহার সহিত পরিণয়সূত্রে আবদ্ধ হয়েছিলেন ?
- 6) শ্রীযুক্ত ক্ষুদিরাম কত খিষ্টাব্দে জন্মগ্রহণ করেন?
- 7) শ্রীরামকৃষ্ণের রাশ্রাশিত নাম কি ?
- 8) শ্রীমতী চন্দ্রামণি দেবী কে ছিলেন ?
- 9) সমাধি বলতে কি বোঝো ?
- 10) কামারপুকুরের পশ্চিমে অবস্থিত তিনখানি গ্রামের নাম লেখো ?
- 11) শ্রীমতী চন্দ্রাদেবীর পিত্রালয় কোথায় অবস্থিত?
- 12) অষ্টপাশের নাম লেখো?

E) যে কোন 5 টি প্রশ্নের উত্তর দাও :

3 x 5 = 15

- 1) শ্রীরামকৃষ্ণের অদ্ভূত মেধাশক্তির পরিচয় দাও ?
- 2) শ্রীরামকৃষ্ণের তন্ত্রসাধনা সম্বন্ধে যা জান তাহা লিখ ?
- 3) নরেন্দ্রনাথ সম্বন্ধে যাহা জান তাহা লিখ?
- 4) শ্রীরামকৃষ্ণের বংশপরিচয় লেখো ?
- 5) তান্ত্রিক ক্রিয়াসকলের উদ্দেশ্য কি ?
- 6) কিশোর গদাধরের জন্মাবস্থার পরিচয় দাও?
- 7) পূজার সময় শ্রীরামকৃষ্ণের অবস্থার পরিচয় দাও ?

F) যে কোন 3 টি প্রশ্নের উত্তর দাও :

5 x 3 = 15

- 1) ঠাকুরের ভাবসমাধির পরিচয় দাও ?
- 2) ষোড়শী পূজা সম্বন্ধে যা জান তাহা লিখ ?

- 3) “এবার নিত্যনন্দের খোলে চৈতন্যের আবির্ভাব-...” এই উক্তির তাত্পর্য নিরূপণ কর ?
- 4) অর্থকরী বিদ্যা বলতে কি বোঝা এবং তাহা কি পরিত্যাগ করা সম্ভব ?
- 5) “চালকলা বাঁধা বিদ্যা আমি শিখিতে চাহি না, আমি এমন বিদ্যা শিখিতে চাহি যাহাতে জ্ঞানের উদয় হইয়া মানুষ বাস্তবিক কৃতার্থ হয়” এই উক্তির তাত্পর্য নিরূপণ কর ?

G) যে কোন একটি প্রশ্নের উত্তর দাও :

1 x 10 = 10

- 1) শ্রীরামকৃষ্ণের হৃদি বিদ্যমান অদ্বৈতভাবের পরিচয় দাও ?
- 2) শ্রীরামকৃষ্ণ ও নরেন্দ্রনাথের অলৌকিক সম্পর্কের পরিচয় প্রদান কর ?

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10= 10

- 1) श्रीरामकृष्णस्य पितुः नाम किम् ?
- 2) श्रीरामकृष्णाय कीदृशी विद्या न रोचते ?
- 3) कामारपुकुरनाम्ना प्रसिद्धं ग्रामत्रयं किम् ?
- 4) श्रीरामकृष्णस्य जन्मभूम्यां विद्यमानं श्मशानद्वयं किम् ?
- 5) विवाहकाले मातुः सारदादेव्याः कियद्वयः आसीत् ?
- 6) कस्याः देव्याः पादकोमले राणिरासमणेः चिरं यावद्भक्तिरासीत् ?
- 7) कृच्छसाधनं नाम किम् ?
- 8) “भूतिर-खाल” इति पयोधारा कस्यां नद्यां मिलिता?
- 9) समाधिः नाम किम् ?
- 10) मथुरानाथ कः ?
- 11) राणि-रासमणेः वासस्थानं कुत्र ?
- 12) श्रीरामकृष्णस्य प्रथमं भावसमाधिः कस्मिन् वयसि अभवत् ?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5= 15

- 1) श्रीरामकृष्णस्य अद्भूतमेधाशक्तेः परिचयः प्रदीयताम् ?
- 2) श्रीरामकृष्णस्य जन्मलग्नं निरूपयतु ?
- 3) अद्वैतं नाम किम् ?
- 4) संक्षेपेण रामकुमारस्य परिचयः प्रदीयताम् ?
- 5) क्षुदिरामेण विहितस्य तीर्थदर्शनस्य परिचयं कारयतु ?
- 6) शिवमन्दिरे श्रीरामकृष्णेन पठितं शिवमहिम्नस्त्रोत्रं लिखित्वा तदर्थं वर्णयतु ?
- 7) संक्षेपेण भैरव्याः ब्राह्मण्याः परिचयः प्रदीयताम् ?

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3= 15

- 1) अर्थकरीविद्याभ्यासस्य परिचयं कारयतु ?
- 2) दास्यभक्तिसाधनकाले श्रीरामकृष्णस्य अभूतपूर्वदर्शनानुभवयोः परिचयं कारयतु ?
- 3) “बाबा, तूमि ठिक देखियाछ, एवार नित्यानन्देर थोले चैतन्येर आविर्भाव-

.....” अस्याः उक्तेः किं तात्पर्यम् ?

- 4) अर्थकरीविद्याभ्यासं परित्यक्तुं श्रीरामकृष्णेन प्राप्तमवसरं वर्णयतु ?
- 5) श्रीरामकृष्णेन कीदृशी विद्या इष्टा ? तस्याः विद्यायाः किं तात्पर्यम् ?

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1 = 10

- 1) श्रीरामकृष्णस्य मधुरभावम् अद्वैतसाधनां च वर्णयतु ?
- 2) श्रीरामकृष्णस्य जन्म बाल्यलीलां च वर्णयतु ?

SH-603 Spiritual Heritage of India

Full Marks : 50

Time :2Hours

E) যেকোন ১০ টি প্রশ্নের উত্তর দাও :

১ x ১০ = ১০

- 1) অভিব্যক্তির অর্থ কি?
- 2) মৃত্যু কি?
- 3) সত্যকামের ব্রহ্মবিদ্যা কোন উপনিষদে পাই?
- 4) ক্রমবিকাশের হেতু কি?
- 5) দুইটি শক্তি সর্বদা সমান্তরালভাবে কার্য করিতেছে। শক্তি দুইটি কি?
- 6) সর্বপ্রকার নৈতিক মঙ্গলের মূলমন্ত্র কি?
- 7) স্বামীজির মতে পাপ কি?
- 8) ঠাকুর শ্রীরামকৃষ্ণের ছেলেবেলার নাম কি ছিল?
- 9) ঠাকুর শ্রীরামকৃষ্ণ বেদান্ত সাধন কার কাছে শিখেছিলেন?
- 10) কালনাতে ঠাকুরের সঙ্গে কোন বিশিষ্ট সাধকের আলাপ হয়েছিল?
- 11) দক্ষিণেশ্বর মন্দিরে কি কি দেব-দেবীর মূর্তি আছে?
- 12) শ্রীরামকৃষ্ণদেব কত সালে প্রথমবার তীর্থযাত্রা করেন?

F) সংক্ষিপ্ত উত্তর দাও (যেকোন ৩টি):

৩ x ৫ = ১৫

- 1) "দেবযান" মার্গ বর্ণনা কর।
- 2) পাঞ্চাল-জনপদের সভায় রাজা প্রবহণ জাবালি শ্বতকেতুকে যে প্রশ্নগুলো করেছিলেন তার থেকে তিনটি প্রশ্নের উল্লেখ কর।
- 3) নরওয়েবাসীদের স্বর্গ সম্বন্ধে ধারণা কি?
- 4) স্বামীজি "অপরোক্ষানুভূতি" বক্তৃতায় রোমের একজন ধনী ব্যক্তির গল্প বলেছেন তা নিজের ভাষায় লেখ।
- 5) "বস্তুবিচার" কিভাবে করতে হয় ঠাকুর যা বলেছেন তা লেখ।
- 6) ঠাকুরের তিনটি প্রশ্নে মাষ্টার মহাশয়ের তিনবার অহংকার চূর্ণ হয়েছিল। প্রশ্ন তিনটি কি?
- 7) ঠাকুরের সঙ্গে মাষ্টার মহাশয়ের প্রথম দর্শনের দিনে ঠাকুর কর্মত্যাগ সম্বন্ধে কি বলেছেন?যেকোন ৩টি প্রশ্নের উত্তর দাও :

৩ x ৫ = ১৫

- 8) সত্যকামের ব্রহ্মবিদ্যা নিজের ভাষায় প্রকাশ কর।
- 9) স্বামীজী তাঁর 'মায়া ও মুক্তি' বক্তৃতায় মৃত্যু / দুঃখ-কষ্ট দূর করার চার্বাক নীতি সম্বন্ধে যা বলেছেন তা নিজের ভাষায় আলোচনা কর।
- 10) কথামতে ঠাকুর চারপ্রকার জীবের সম্বন্ধে যা বলেছেন তা লেখ।
- 11) কথামতে ব্রহ্মচারী ও সাপের গল্পটি নিজের ভাষায় লেখ। গল্পটির মর্মার্থ কি?
- 12) শ্রীরামকৃষ্ণের সঙ্গে মাষ্টার মহাশয়ের দ্বিতীয় দর্শনের চিত্রটি নিজের ভাষায় বর্ণনা কর।

G) যেকোন একটি প্রশ্নের উত্তর দাও :

১ x ১০ = ১০

- 1) স্বামীজী তাঁর 'অপরোক্ষানুভূতি' বক্তৃতায় বলেছেন – 'কে এই জগৎ সৃষ্টি করেছেন এই প্রশ্ন দার্শনিকযুক্তিসিদ্ধ নয় এবং ওর মীমাংসাও বিশেষ কিছু কাজের নয়'। উক্তিটি নিজের ভাষায় ব্যাখ্যা কর।
- 2) স্বামীজির "কর্মজীবনে বেদান্ত" বক্তৃতা যা বুঝেছ তা নিজের ভাষায় ব্যক্ত কর

SH-604,605 Spiritual Heritage of India

Full Marks : 50

Time:2Hours

A) Answer any 5 in Bengali

5X10

- 1) How Swami Vivekananda looked at sin?
- 2) "Liberty is the first condition of growth", explain in the context of caste system.
- 3) Explain Swamiji's idea of oneness in the world?
- 4) How is Hinduism different from other religions?
- 5) How are Buddhists and Jains related to Hinduism?
- 6) Write 5 points why Upanishads use *neti-neti*?
- 7) Write 5 points on the speciality of the Upanishads?

A) Read the passage and answer the following questions: 2x5=10

M: "Sir, may I make an effort to earn more money?"

MASTER: "It is permissible to do so to maintain a religious family. You may try to increase your income, but in an honest way. The goal of life is not the earning of money, but the service of God. Money is not harmful if it is devoted to the service of God."

M: "How long should a man feel obliged to do his duty toward his wife and children?"

MASTER: "As long as they feel pinched for food and clothing. But one need not take the responsibility of a son when he is able to support himself. When the young fledgling learns to pick its own food, its mother pecks it if it comes to her for food."

M: "How long must one do one's duty?"

MASTER: "The blossom drops off when the fruit appears. One doesn't have to do one's duty after the attainment of God, nor does one feel like doing it then."

"If a drunkard takes too much liquor he cannot retain consciousness. If he takes only two or three glasses, he can go on with his work. As you advance nearer and nearer to God, He will reduce your activities little by little. Have no fear."

"Finish the few duties you have at hand, and then you will have peace. When the mistress of the house goes to bathe after finishing her cooking and other household duties, she won't come back, however you may shout after her."

- 1) What was M's first question to his Master?
- 2) What could be M thinking when he asks the second question?
- 3) Briefly describe the Master's reply to the second question.

- 4) What was the Master's reply to the question on "duty"?
- 5) What is your opinion on "duty"?

B) Write a letter to your father about your progress in learning Sanskrit language. 10x1=10

C) Make sentences using any five words 1x5=5
1) trail 2) scream 3) awful 4) burden 5) insecure 6) assault 7) merciless

D) Fill in the blanks with proper prepositions 1X5=5

- 1) Alcohol is injurious _____ health.
- 2) Oil is good _____ burns.
- 3) My brother is weak _____ mathematics.
- 4) He is ignorant _____ what he pretends to know.
- 5) Do not confide your secrets _____ everyone

E) Answer any four questions : 5x4=20

- 1) Briefly explain the following lines: "Tiger!Tiger! Burning bright/ In the forest of the night,/ What immortal hand or eye/Could frame thy fearful symmetry"?
- 2) Narrate any three conversations between the Rocket and the other characters.
- 3) Write a brief note on Keats' views on Beauty and Truth. (*Ode to the Grecian Urn*)
- 4) Describe the character of Mini. (*Kabuliwallah*)
- 5) Briefly summarize the poem *IF*

A) Read the passage and answer the following questions :

1x10=10

Spiritual disciplines necessary at the beginning:

MASTER: "I should like to visit Iswar Chandra Vidyasagar a few times more. The painter first draws the general outlines and then puts in the details and colours at his leisure. The moulder first makes the image out of clay, then plasters it, then gives it a coat of whitewash, and last of all paints it with a brush. All these steps must be taken successively. Vidyasagar is fully ready, but his inner stuff is covered with a thin layer. He is now engaged in doing good works; but he doesn't know what is within himself. Gold is hidden within him. God dwells within us. If one knows that, one feels like giving up all activities and praying to God with a yearning soul."

So the Master talked with M. – now standing, now pacing up and down the long verandah.

MASTER: "A little spiritual discipline is necessary in order to know what lies within."

M: "Is it necessary to practise discipline all through life?"

MASTER: "No. But one must be up and doing in the beginning. After that one need not work hard. The helmsman stands up and clutches the rudder firmly as long as the boat is passing through waves, storms, high wind, or around the curves of a river; but he relaxes after steering through them. As soon as the boat passes the curves and the helmsman feels a favourable wind, he sits comfortably and just touches the rudder. Next he prepares to unfurl the sail and gets ready for a smoke.

Likewise, the aspirant enjoys peace and calm after passing the waves and storms of 'woman and gold'.

1) What examples did the Master give to reason out his desire to

meet Vidyasagar?.

- 2) Why did the Master want to meet Vidyasagar?
- 3) Briefly describe the way the Master conversed with M.
- 4) What did the Master say regarding the necessity of discipline?
- 5) When does an aspirant enjoy peace?
- 6) What is your opinion on "duty"?

B) Write a letter to your friend about the recent Panchayat election. **10x1=10**

C) Make sentences using any five words. **1x5=5**
1) decent 2) sombre 3) pious 4) grasp 5) sympathy 6) soar 7) passion

A) Fill in the blanks with proper prepositions. **1X5=5**

- 1) He is true _____ his king.
- 2) I insisted _____ going.
- 3) The Indian parliament is composed _____ two houses.
- 4) He has retired _____ business.
- 5) He has great influence _____ his disciples.

B) Answer any four questions : **5x4=20**

- 1) Briefly explain the following lines: "*We look before and after/
and pine for what is not:/ Our sincerest laughter/ with some pain
is fraught;/ Our sweetest songs are those that tell of saddest
thought*".
- 2) Narrate the story *The Open Window* in your own words
- 3) Write a brief note on Hamlet's character as understood from the play *Hamlet*, Act I, Scene I and II.
- 4) Describe the character of Madam Loisel. (*The Necklace*)
- 5) What is Walt Whitman's answer to the child's question about the grass?

Time: 2 hours

Marks: 50

A) Answer any one of the following : **6x1=6**

- 1) Briefly comment on Shamnath's character.
- 2) Sketch the character of Shamnath's mother.

B) Answer any one of the following : **6x1=6**

- 1) Who wishes to visit Mussoori ? Why is October the best time for visiting Mussoori ?
- 2) ... but it was a safe remark - Which 'remark' is referred to ? Why did the narrator of the story feel 'it' safe ?

C) Answer any two of the following **6x2=12**

- 1) How does Kamala Das introduce herself to the readers in the first part of the poem ?

or

- 2) Fit in . oh, Belong, cried the categorizers. '- Who are the 'categorizers' ? What else did they say to Kamala Das ?
- 3) What kind of freedom does Rabindranath envisage for his country ?

or

- 4) When did a section of the pilgrims claim its liberty ?

D) Answer the following advertisement: **11x1=11**

- 1) Wanted a marketing executive with a good knowledge of english. Apply, Manager, Sterling Books, 5 Link Road, Bangalore-5 enclosing your C.V

or

- 2) Write a letter to the manager, Jorasanko Thakur Bari asking permission for twenty students to visit Tagore museum on May 25, 2018.

E) Answer the question below following instruction **5x1=5**

- 1) Carry it home. (Turn into passive voice)
- 2) He is very proud ___ his son's ability. (Fill in the blank with a

preposition)

- 3) It rained heavily. The rivers were overflowing. (Turn into a complex sentence)
- 4) The devotees bowed low before the ___ of Shiva. (fill in the blank with correct alternative: - altar, alter)
- 5) “ Where are you going?” said Viola to Rosalind. (turn into indirect speech)

F) Read the passage and answer the questions that follow:5x2=10

The third great defeat of our civilization is that it does not know what to do with its knowledge. Science, as we have seen, has given us powers fit for the gods, yet we use them like small children.

For example, we do not know how to manage our machines . Machines, as I have already explained, were made to be man's servants; yet he has grown so dependent on them that they are in a fair way to become his masters. Already most men spend most of their lives looking after and waiting upon machines and the machines are very stern masters. They must be fed with coal and gives petrol to drink, and oil to wash with, and they must be kept at right temperture, and if they do not get their meals when they expect them, they grow sulky, and refuse to work, or burst with rage, and blow up, and spread ruin and destruction all round them. So we have to wait upon them very attentively and do all that we can keep them in good temper. Already we find it difficult either to work or play without the machines, a time may come when they will rule us altogether, just as we rule the animals.

- 1) What is the third great defeat of our civilization ?
- 2) How do we use the knowledge of science ?
- 3) How have the machines become our masters ?
- 4) What will happen if the machines are not properly fed and looked after ?
- 5) Find out the words in the passage which mean i) strict, ii) defeat, iii) anger, iv) govern

- A) Fill in the blanks :** **5**
- 1) In Boolean algebra (with x as variable), $x \cdot \bar{x} = \underline{\hspace{2cm}}$
 - 2) Depending on CPU utilization, jobs are broadly classified into CPU bound jobs and $\underline{\hspace{2cm}}$ bound jobs.
 - 3) Two basic methods of multiplexing channels are $\underline{\hspace{2cm}}$ and Time division Multiplexing.
 - 4) The full form of FTP is $\underline{\hspace{2cm}}$.
 - 5) Webpages are created by using a special language called $\underline{\hspace{2cm}}$.
- B) Answer any five of the following questions :** **5x3=15**
- 1) State the main functions of an operating system.
 - 2) What are the advantages of using optical fibres for data transmission ?
 - 3) State three roles of communication protocol.
 - 4) Explain the microwave system for data transmission.
 - 5) Explain using diagram the Uniprogramming memory model.
 - 6) What are the different services of the Internet?
- C) Answer any three of the following questions :** **3x10=30**
- 1) a) Show using diagrams that AND, NOT and OR gate can be constructed using universal NAND gate. **6**
 - b) Prove by the method of perfect induction (truth table, LHS=RHS) the following theorems: **4**
 - (i) $\overline{x+y} = \bar{x} \cdot \bar{y}$
 - (ii) $x + (\bar{x} \cdot y) = x + y$
 - 2) Let x, y and z be three binary variables.
 - a) Write down the truth table for the following Boolean function $f = x \cdot y + \bar{z}$ **4**
 - b) Derive the canonical forms of the function in terms of minterms (sum of products) and maxterms (product of sums) **6**
 - 3) a) Describe process and the objective of process management. **4**
 - b) Explain using diagram the Multi-programming memory model with

I)fixed number of partitions	3
II)variable number of partitions	3
4) a)Describe Operating System.	2
b)What are the main functions of an Operating System ?	8
5) a)(i)What is multiplexing?	1
(ii) Describe the basic methods of multiplexing ?	4
b)Describe how data transmission is made through Optical Fibres.	5

A) Create a new directory named endterm (mkdir endterm) and write the following two programs inside it:

1) Write a C++ program having the name series.cpp performing the following task: [25 marks]

The program will compute the value of the terms of the series where the value of each term is given by the subtraction of the penultimate term (the term before previous) from the previous term of the series. Take (**as given**) the first two terms of the series to be 1 and 3. So the third term of the series is : $(3-1) = 2$. Similarly the fourth term is : $(2-3) = -1$, and so on.

The first few terms of the series are:

1,3,2, -1, -3, -2,1,.....

2) Design a webpage for tourism to the Himalayas having a basic layout as follows: [25 marks]

Heading: Himalayan Tours

Body (text) : The Himalayan mountain range in Asia separate the Indian subcontinent from the Tibetan plateau. They contain many of highest peaks in the world including Mount Everest.

Options:

- 1) Kashmir Tours
- 2) Ladakh Tours
- 3) Mount Everest Trekking
- 4) Sikkim Tours

Picture: Insert an attractive picture of the Himalayas.

(Attempt all questions)**A) Multiple choice (choose the most appropriate answer) 1x5=5**

- 1) The FILE structure is defined in the header file _____.
 - a) `stdlib.h`
 - b) `system.h`
 - c) `stdio.h`
 - d) `mainfile`.
- 2) If a file is opened in write mode in C, and closed without writing any characters to it, what will happen?
 - a) The previous contents of the file will exist.
 - b) The previous contents of the file will be erased.
 - c) The previous contents of the file will be corrupted.
 - d) The file will be vanished from the directory.
- 3) Which one of the following macro declarations is valid?
 - a) `#Define TRUE 1`
 - b) `#define EVENT Recitation`
 - c) `#DEFINE WEIGHT 23`
 - d) `#define GIFT 5001.50`
- 4) The default initial value for the data storage class `auto` is _____.
 - a) zero
 - b) unpredictable value
 - c) one
 - d) null value
- 5) The `malloc()` function has _____ argument(s).
 - a) one
 - b) two
 - c) three
 - d) four

B) Match the columns:**1x5=5**

Column X

Column Y

1) <code>static</code>	a) standard input device
2) <code>fclose()</code>	b) operator
3) <code>malloc.h</code>	c) library function
4) <code>stdin</code>	d) keyword
5) <code>sizeof()</code>	a) header file

C) State whether the following statement is true or false: 1x6=6

- 1) The library function `fseek()` has 3 arguments.
- 2) C program runs only on Linux.
- 3) All structure elements are stored in contiguous memory locations.

- 4) To open a binary file in read mode, we must use mode 'wb' in the second parameter of fopen() function.
- 5) All text files must have an end-of-file character at the end of the text.
- 6) The fprintf() function can be used to display a string on the screen of the terminal.

(Answer any two questions)

- D) Discuss on the different types of programming errors in C. 5
- E) Compare and contrast between global variable and local variable.5
- F) Write on different file opening modes and their uses in C. 5
- G) Write short note on: Recursive function. 5

(Answer any four questions)

- H) Write a C program that reads in a text, character-by-character, from a file and counts the total number of characters that are read from the file. 6
- I) Write a program that generates 10 random numbers in the range 4000 to 5000, and writes into a binary file. 6
- J) Define a structure *phonebook*. The information to be stored in it is: name, address, and phone number. Using the structure, write a program that accepts 10 records from the user and finally displays on the screen .6
- K) Define a macro MAX_VAL with arguments to find the large number between two numbers. Using the macro, write a program that prompts for and accepts two numbers from the user and displays the large one on the screen. 6
- L) Write a program that uses dynamic memory allocation to store a string entered by a user into the memory. 6
- M) Write a program that reads in a line of text and prints in backwards on the screen, using recursive function. 6

CA-624 C Programming Language -Practical

Time 1 hour 30 minutes

marks: 50

General Instructions:

1. There are five compulsory questions of 10 marks each.
2. Write all the codes or steps which you have performed, in your answer script.

- A) Open a simple text editor, such as gEdit, and type the word 'Excursion'. Give a suitable name and save the file into your working directory. Create a C program that opens and starts reading characters from the 2nd and display the output.
- B) Create a C program that stores numbers in the range 1000 to 1010 into a binary file. Also build a program to read the created file.
- C) Declare a structure *book_list*, with four members: title, author, total no of pages and price. Using the structure, create a C program to store at least five records into an array. Finally, display the stored records on the screen.
- D) Develop a program that creates the following output using a recursive function:
Recursion 2
Recursion 1
Recursion 0
- F) Build a program to store 5 user-given integers into the memory, using dynamic memory allocation in C. Display the numbers stored in memory as output.

A) Write śābdabodha for the given sentences (Any Ten) 2x10=20

- 1) आकाशे मेघान् दृष्ट्वा मयूराः नृत्यन्ति। (वैयाकरणानाम्)
 - 2) सुन्दरः बालकः उद्याने विकसितानि पुष्पाणि चिनोति। (वैयाकरणानाम्)
 - 3) वाहीकः दण्डेन उद्धतां धेनुं वशीकरोति। (वैयाकरणानाम्)
 - 4) भरद्वाजः कोपमिश्रितेन स्वरेण वदति। (वैयाकरणानाम्)
 - 5) रामः ग्रामं गच्छन् तृणं स्पृशति। (वैयाकरणानाम्)
 - 6) देवदत्तेन ओदनः न पच्यते। (नैयायिकानाम्)
 - 7) मूषकं हन्ति मार्जारः। (वैयाकरणानाम्)
 - 10) लक्ष्मणः नद्यां स्नाति। (मीमांसकानाम्)
 - 8) सिंहः मांसं खादति। (मीमांसकानाम्)
 - 11) जनैः तीर्थं गम्यते। (नैयायिकानाम्)
 - 9) छात्राः पुस्तकानि पठन्ति।
 - 12) भक्तिः हरये रोचते। (मीमांसकानाम्)
- (नैयायिकानाम्)

B) Analyse the sentences according to Karaka tagging scheme and prepare diagram (any five) 4x5=20

- 1) वागर्थो इव सम्पृक्तौ जगतः पितरौ पार्वतीपरमेश्वरौ वागर्थप्रतिपत्तये वन्दे।
- 2) भगवन्तं लोकादिम् अनिधनम् अव्ययम् लोकहितार्थं कंसवधार्थं वृष्णिकुले प्रसूतं नारायणं द्रष्टुम् इह आगतः अस्मि।
- 3) राजा दुर्योधनः व्यूढं पाण्डवानीकं दृष्ट्वा आचार्यम् उपसङ्गम्य वचनम् अब्रवीत्।
- 4) दुर्गतान् त्रातुं वयं गच्छेम।
- 5) ग्रामस्य सविधे कश्चन सरोवरः अस्ति।

C) Write brief note on any two of the following 5x2=10

- 1) Anusaaraka
- 2) Speech to Text
- 3) Polysem

D) Answer the following (Any one) 10x1=10

- 1) Write a brief note on Ambiguity.
- 2) Write a brief note on Speech Technology.

A) Choose the most appropriate answer (any five) 1x5=5

- 1) West Bengal, Orissa, Tamil Nadu are mostly affected by which of the following disaster – i) drought ii) cyclone iii) earthquake.
- 2) The excessive growth of algae and aquatic plants in water-bodies due to added nutrients is called – i) Bioaccumulation ii) Biomagnification iii) Eutrophication.
- 3) Malaria disease is caused by – i) protozoa ii) bacteria iii) virus.
- 4) In secondary treatment of waste water BOD is removed around – i) 5% ii) 15% iii) 85%.
- 5) Radioactive waste is generated from the – i) nuclear power plant ii) radioactive-mineral mines iii) both (i) and (ii).
- 6) Sustainable development takes care of the – i) present generation only ii) future generation only iii) both (i) and (ii).
- 7) Acid rain generally has the pH value – i) less than 5.5 ii) 5.5-6.5 iii) 6.5-7.5.

B) Indicate True or False (any five) 1x5=5

- 1) Most prevalent surface water pollution is due to municipal sewage water.
- 2) Cancer is caused by uncontrolled growth and spread of abnormal cell.
- 3) Today the most common methods for disposing off hazardous wastes are land disposal and incineration.
- 4) Shelterbelts are not effective as cyclone mitigation measure.
- 5) The most direct effect of excessive noise is temporary threshold shift (TTS).
- 6) Infectious waste is a type of hazardous waste.

C) Answer any two questions 2x2=4

- 1) What is 'live check dam'?
- 2) What is 'global warming'?

- 3) What is a 'wasteland'?
- 4) What is 'non point source of pollution'?

D) Answer any three questions

4x3=12

- 1) At personal level what you can do to conserve soil in your locality?
- 2) Write a note about the 'conservation of electricity (energy)' in your locality.
- 3) What are your recommendation to maintain health of the children in rural areas?
- 4) What lessons can we learn from 'Chipko Andolan' ?

E) Answer any three questions

8x3=24

- 1) Write an essay on 'rain water harvesting'. 8
- 2) Write an essay about the 'primary and secondary treatment of waste water'. 4+4
- 3) Write down the cause, symptoms, spread, prevention and control of Malaria disease. 1+1+2+2+2
- 4) What is ozone layer depletion? Write down the causes, adverse impacts and control measures associated with ozone layer depletion in stratosphere. 1+2+3+2
- 5) Write an essay on 'Flood and mitigation measures' or on 'Noise pollution'. 8

- A) निम्नलिखित मुहावरों में से किसी 5 का वाक्यों में प्रयोग कर अर्थ स्पष्ट करें: 10
 i. अन्धे के हाथ बटेर लगना ii. आप भला तो जग भला iii. उल्लू बनाना
 iv. ऐरा गैरा नत्थू खैरा v. काम समझना vi. अक्ल चकराना ।
- B) 'सरस्वती वंदना' कविता लिखें । 3
- C) किसी 3 का पूर्ण वाक्य में उत्तर दें 9
 1) घोड़े को वापस पाने पर बाबा भारती को कैसा लगा ?
 2) निन्दा के समय निन्दक कैसे निमग्न होता है?
 3) बड़े होकर लेखक और गया गुल्ली डंडा खेलने कहां गए ?
 4) महमूद के सिपाही का क्या अंजाम हुआ?
- D) किसी दो दोहे को लिखकर, उसका भावार्थ लिखें 8
 1) छमा बडन को
 2) कनक कनक ते
 3) विद्या धन
- E) निम्नलिखित में से 5 प्रश्नों के उत्तर अपने शब्दों में लिखें 20
 1) 'हार की जीत' कहानी की विशेषता बतलाएँ ।
 2) "गुल्ली डंडा में वर्णित गया के हाथ की कुशलता का वर्णन करें.
 3) ईदगाह स्थल का संक्षेप में वर्णन करें ।]
 4) "मचान" पर लेख में वर्णित तीसरे पहर में जंगल का वर्णन करें
 5) कोई व्यक्ति निंदा क्यों करता है?
 6) पर्वत प्रदेश में पावस कविता का सार लिखें
 7) निरालाजी कविता किस प्रकार करते थे ?
 8) टूटा हुआ पहिया किस काम आ सकता है?

- A) किसी 5 मुहावरों का वाक्यों में प्रयोग कर अर्थ स्पष्ट करें: 10
 i. पगड़ी उछालना ii. पानी पानी होना iii. भन्डा फोडना
 iv. लेने के देने पडना v. लोहे के चने चबाना vi. दूज का चाँद ।
- B) किसी 4 का उत्तर दें 12
 1) तुलसीदास के अनुसार एक सच्चे मित्र के क्या गुण होने चाहिए?
 2) पहलवान को राजा की नौकरी क्यों छोड़नी पड़ी ?
 3) “बड़े भाई साहब कहनी” में नायक को क्या करना अच्छा लगता था?
 4) “बादल राग” कविता में गरीब किसान का क्या रूप है?
 5) पूस की रात कहानी की मुन्नी का चरित्र कैसा था ?
- C) किसी दो दोहे को लिख कर उसका पूरा अर्थ लिखें 8
 1) काल करै
 2) जो रहीम उत्तम
 3) चरण चोंच
 4) जे न मित्र दुःख
- D) किसी 5 का उत्तर लिखें 20
 1) खेल कहानी का मर्म स्पष्ट करें |
 2) धनी, वज्र-गर्जन से बादल! .. ऐ विप्लव के वीर! इन पंक्तियों की व्याख्या करें
 3) कृषक का कवि ने क्या वर्णन किया है?
 4) पूस की रात कहानी के नाम की सार्थकता पर विचार करें
 5) भक्तिन के प्रथम बार रसोई बनाने की घटना के माध्यम से शहर और देहात के जीवन के अंतर को स्पष्ट करें।
 6) भक्तिन और लेखिका के सम्पर्क में लेखिका का क्या परिवर्तन हुआ?
 7) ‘भोलाराम का जीव’ कहानी का लक्ष्य क्या है?

A) যেকোন 10 টি প্রশ্নের উত্তর দাও :

1 x 10 = 10

- 1) 'Tabula Rasa' জন্ম লক কি বুঝিয়েছেন ?
- 2) যোগ দর্শনে 'চিত্ত' কাকে বলে ?
- 3) স্বজ্ঞামূলক জ্ঞান (intuitive knowledge) কাকে বলে ? উদাহরণ দিয়ে বোঝাও।
- 4) পতঞ্জলির যোগ কোন চারটি পাদ বা পরিচ্ছেদে বিভক্ত ?
- 5) যোগ দর্শনের মূল গ্রন্থের নাম লেখ।
- 6) মুখ্য গুণ কাকে বলে? উদাহরণ দিয়ে ব্যাখ্যা কর।
- 7) যোগ দর্শন কে কেন সেশ্বর সাংখ্য বলা হয় ?
- 8) লকের মতে সংবেদন কাকে বলে?
- 9) যোগ দর্শনে সমাধি কয় প্রকার?
- 10) যোগ দর্শনে কর্মকে কয় প্রকারে বিভাজন করা হয়েছে ?
- 11) লকের মতে বিমূর্ত সাধারণ ধারণা (abstract general idea) কি ?
- 12) যোগ দর্শন অনুসারে চিত্তের কোন অবস্থায় আর কোনো বিকার থাকে না ?
- 13) লক কি কার্য-কারণ সম্পর্ক স্বীকার করেছেন ?
- 14) যোগ দর্শনে মরণত্রাস কাকে বলে ?
- 15) বুদ্ধি, অহংকার ও মনকে একত্রে যোগ দর্শনে কি বলা হয় ?

B) যেকোন 5 টি প্রশ্নের উত্তর দাও :

5 x 3 = 15

- 1) সরল বস্তুবাদ কাকে বলে ? সংক্ষেপে ব্যাখ্যা কর।
- 2) ভাববাদ ও বস্তুবাদের মধ্যে পার্থক্য নির্দেশ কর।
- 3) 'Mind gets simple ideas but it creates complex ideas' লকের এই উক্তিটির তাৎপর্য নির্ণয় কর।
- 4) যোগ দর্শনে পঞ্চক্লেশ কাকে বলে ?
- 5) প্রমাণমূলক জ্ঞান (demonstrative knowledge) উদাহরণসহ আলোচনা কর।

6) লকের মতে জটিল ধারণা কয় প্রকার ? সংক্ষেপে আলচনা কর ।

7) একাগ্রভূমিক চিত্ত কি যোগের অনুকূল ?

C) যেকোন 3 টি প্রশ্নের উত্তর দাও :

3 x 5 = 15

1) 'Knowledge is the perception of agreement and disagreement

between ideas' লকের জ্ঞান বিষয় এমন অভিমতে কি অসঙ্গতি লক্ষণীয় ?

2) যোগ দর্শনে ঈশ্বরের অস্তিত্ব সাধক যুক্তি গুলি ব্যাখ্যা কর ।

3) সহজাত ধারণার অস্তিত্ব লক কি ভাবে খণ্ডন করেছেন ?

4) যোগ দর্শনে চিত্তবৃত্তি অন্তর্গত 'বিকল্প' ব্যাখ্যা কর ।

5) সংবেদনমূলক জ্ঞান (sensitive knowledge) কে জ্ঞানের ক্রমিক পর্যায়ে
নিম্ন স্থান দিয়ে লক কি ভুল করেছেন ?

D) যেকোন 1 টি প্রশ্নের উত্তর দাও :

1 x 10 = 10

1) যোগ দর্শনে অষ্টাঙ্গিক যোগ বিষদ ভাবে ব্যাখ্যা কর ।

2) লকের প্রতিক্রিপিবস্তুবাদ সবিস্তার আলচনা কর ।